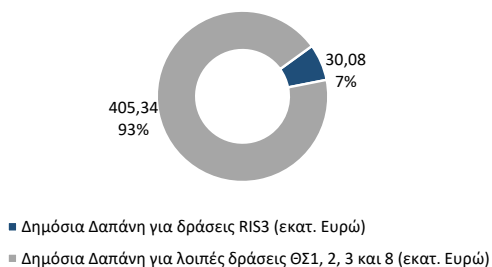
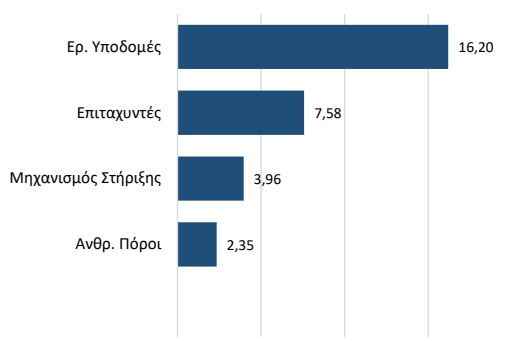

ΑΤΤΙΚΗ

Ποσοστό Δημόσιας Δαπάνης για δράσεις RIS3

Μίγμα Πολιτικής RIS3 (Δημ. Δαπάνη, εκατ. Ευρώ)

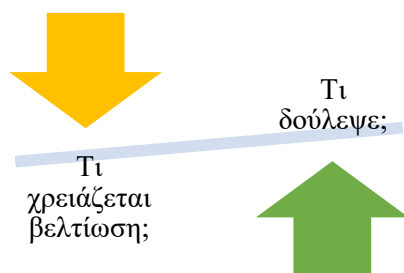

1 ^ο επίτευγμα	2 ^ο επίτευγμα
<ul style="list-style-type: none"> Εξοικείωση με τις αρχές και τους στόχους της Έξυπνης Εξειδίκευσης 	<ul style="list-style-type: none"> Σχεδιασμός και εφαρμογή μοντέλου ενδιάμεσων φορέων διαχείρισης τοπικού ενδιαφέροντος

Το σύνολο της Δημόσιας Δαπάνης (ΔΔ) που δεσμεύτηκε από το ΠΕΠ Αττικής για δράσεις που είναι άμεσα συμβατές με τους στόχους της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (ΠΣΕΕ) ανήλθε σε **€30,08** εκατ., ήτοι το 18,91% του συνόλου της ΔΔ των Θεματικών Στόχων 1, 2, 3 και 8, εξαιρουμένων των δράσεων ενίσχυσης της ρευστότητας των ΜΜΕ λόγω εκτάκτων αναγκών. Εάν συνυπολογιστούν και οι τελευταίες, τότε η αναλογία υπολογίζεται στο **6,91%**.

Η πρώτη έκδοση του ΠΕΠ προέβλεπε την ενεργοποίηση **11** εργαλείων πολιτικής προς υποστήριξη της ΠΣΕΕ. Μέχρι τα μέσα του 2023 είχαν ενεργοποιηθεί **6** απ' αυτά (54%) μέσω **15** προσκλήσεων. 4 από τα 6 υλοποιούνται καθώς για τη δράση ενίσχυσης συνεργατικών έργων και την ενίσχυση συνεργατικών σχηματισμών η υλοποίηση των έργων μεταφέρθηκε στην περίοδο 2021-2027. Τα δύο σημαντικότερα, με όρους Δημόσιας Δαπάνης, εργαλεία πολιτικής που ενεργοποιήθηκαν αφορούσαν σε ενίσχυση ερευνητικών υποδομών (54% επί του συνόλου της ΔΔ για δράσεις υποστήριξης της ΠΣΕΕ) και των επιταχυντών επιχειρηματικών ιδεών (25%). Οι τελευταίες υλοποιούνται μέσω ΟΧΕ/ΒΑΑ.

Η εξοικείωση με τις αρχές και τους στόχους της στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης ειδικά με την ενεργοποίηση του φορέα διαχείρισης και παρακολούθησης της υλοποίησης της στρατηγικής (ΚΕ.Κ.Π.Α.), ήταν το βασικό επίτευγμα του οποίου οι θετικές συνέπειες έχουν ήδη φανεί στο σχεδιασμό της ΠΣΕΕ στη νέα προγραμματική περίοδο 2021-2027. Η υιοθέτηση του μοντέλου των ενδιάμεσων φορέων για την υλοποίηση δράσεων τοπικής σημασίας (ΟΧΕ/ΒΑΑ) που ακολούθησε το ΠΕΠ, αποτελεί ενδιαφέρουσα πρακτική που υλοποιεί στην πράξη την «από την βάση προς τα πάνω» διαδικασία σχεδιασμού. Η συνολική αποτίμηση των αποτελεσμάτων των δράσεων αυτών θα δείξει το είδος και το μέγεθος των ωφελειών σε σχέση με τους επιδιωκόμενους στόχους.

Ο αρχικός σχεδιασμός παρεμβάσεων οι οποίες θα εξυπηρετούσαν τις ανάγκες και τις στοχεύσεις της στρατηγικής ήταν εξ αρχής φιλόδοξος και δεν έλαβε υπόψη του τις εσωτερικές αδυναμίες (έλλειψη εμπειρίας και τεχνογνωσίας) αλλά και έκτακτα γεγονότα δεν επέτρεψαν την υλοποίηση των σχεδιαζόμενων παρεμβάσεων. Η έλλειψη δράσεων ενίσχυσης έργων ΕΤΑΚ από τις επιχειρήσεις αποτελεί την μεγαλύτερη έλλειψη σε ό,τι αφορά στην υλοποίηση του Προγράμματος.

ΜΙΓΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Από την ΠΣΕΕ στο ΠΕΠ

Η ανάπτυξη των δύο βασικών κειμένων που ενδιαφέρουν την αξιολόγηση δεν έγινε σειριακά: στο κείμενο του ΠΕΠ υπάρχουν παραπομπές σε διάφορα σημεία στην «μέχρι σήμερα ανάλυση της ΠΣΕΕ της Αττικής», και αναφορές σε γενικότερου περιεχομένου παρεμβάσεις και πιλοτικές εφαρμογές (για παράδειγμα περιβαλλοντικής και ενεργειακής διαχείρισης των αστικών λειτουργιών, έξυπνα συστήματα μετακίνησης, διαβίωσης και τοπικής διοίκησης στην πόλη, εναλλακτικές μορφές τουρισμού, κοινωνικής καινοτομίας, κλπ.). Ως αποτέλεσμα στο σύνολο των Ειδικών Στόχων του ΠΕΠ η οποιαδήποτε αναφορά στην ΠΣΕΕ γίνεται με την μνεία ότι οι τομείς παρέμβασης – στόχοι θα καθοριστούν μετά την ολοκλήρωση και έγκριση της ΠΣΕΕ.

Η εγκεκριμένη στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης (Μάιος 2015) προτείνει τους ακόλουθους τομείς προτεραιότητας:

1. Δημιουργική Οικονομία (δραστηριότητες έντασης δημιουργικότητας και γνώσης, όπως οι τέχνες, ο πολιτισμός, η ανάπτυξη λογισμικού και η ψηφιακή ψυχαγωγία και μάθηση)
2. Γαλάζια Οικονομία (δραστηριότητες που σχετίζονται με το υδάτινο περιβάλλον, όπως η ναυτιλία, η αλιεία και ο παράκτιος τουρισμός)
3. Βιώσιμη Οικονομία των Αναγκών (δραστηριότητες οικοδόμησης ποιότητας ζωής, σε κλάδους όπως η υγεία, η παιδεία, η διατροφή, η διαχείριση περιβάλλοντος και η ενέργεια).

Οι παραπάνω τομείς εξυπηρετούνται από ευρύ πλέγμα μέσων εφαρμογής όπως:

- Ανάπτυξη δραστηριοτήτων Έρευνας, Ανάπτυξης & Καινοτομίας (ΕΑ&Κ) εντός των επιχειρήσεων, συνεργασίας με φορείς έρευνας και συγκρότησης καινοτομικών συνεργατικών σχηματισμών (clusters).
- Ανάπτυξη νεοφυών επιχειρήσεων έντασης γνώσης, δημιουργικότητας και καινοτομίας.
- Ενίσχυση της εμπέδωσης των φορέων Έρευνας & Ανάπτυξης (Ε&Α) στο Ελληνικό Σύστημα Καινοτομίας, για να συμβάλλουν στην παραγωγική αναδιάρθρωση, την αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας και την κοινωνική ευημερία.

Η Διαδικασία Επιχειρηματικής Ανακάλυψης (ΔΕΑ) υλοποιήθηκε κατά το στάδιο εξειδίκευσης του σχεδίου δράσης, εξυπηρετήθηκε δε τόσο από τις πλατφόρμες καινοτομίας όσο και από εργαστήρια επιχειρηματικής ανακάλυψης. Από τη συνέντευξη με τα στελέχη της ΕΥΔ συμπεραίνεται η αδύναμη εκπροσώπηση των επιχειρήσεων σε σχέση με την ακαδημαϊκή κοινότητα και την δημόσια διοίκηση. Το σχέδιο δράσης είναι εξαιρετικά αναλυτικό, περιέχει σειρά καινοτόμων εργαλείων και διαφορετικές μορφές ενισχύσεων, συνδέεται δε πρακτικά με όλους τους Θεματικούς Στόχους του ΠΕΠ εκτός από τον ΘΣ8 που αφορά προώθηση της απασχόλησης και στο σχέδιο δράσης της ΠΣΕΕ φαίνεται να χρηματοδοτείται από το ΕΠΑνΕΚ το ΕΠΑΝΑΔ και το ΠΑΝ. Στο κείμενο του ΠΕΠ επίσης διαπιστώνεται μεγάλος βαθμός συνάφειας των προτεινόμενων ενδεικτικών δράσεων με αυτές του σχεδίου δράσης της ΠΣΕΕ.

Στην ενότητα που ακολουθεί δίνεται μεγαλύτερη ανάλυση του μείγματος πολιτικής του ΠΕΠ 2014-2020.

Διάρθρωση του Μίγματος Πολιτικής στην πρώτη έκδοση του ΠΕΠ

Στο κείμενο του ΠΕΠ υπάρχει η παρακάτω αντιστοίχιση μεταξύ προτεινόμενων δράσεων με τα Εργαλεία Πολιτικής της τυπολογίας που εφαρμόζεται στο πλαίσιο της παρούσας αξιολόγησης.

ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΕΠ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΠΕΠ (ΕΠ.ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ)
ΕΠ2: Ενίσχυση υποδομών για έρευνα	Δράσεις αναβάθμισης των υφιστάμενων και δημιουργίας νέων ερευνητικών υποδομών	Δημιουργία δομών και υποδομών έρευνας και καινοτομίας (Ε&Κ) σε περιφερειακό επίπεδο (1α)

ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΕΠ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΠΕΠ (ΕΠ.ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ)
ΕΠ3: Επενδύσεις σε υποδομές Μεταφοράς Τεχνολογίας και Καινοτομίας	Δράσεις ανάπτυξης θερμοκοιτίδων επιχειρηματικότητας	Αύξηση των δαπανών των επιχειρήσεων για έρευνα, τεχνολογική ανάπτυξη και καινοτομία (1β)
ΕΠ5: Συνεργατικά Έργα ΕΤΑΚ	Συνεργατικές δράσεις ανάπτυξης νέων προϊόντων και υπηρεσιών	Αύξηση των δαπανών των επιχειρήσεων για έρευνα, τεχνολογική ανάπτυξη και καινοτομία (1β)
ΕΠ6: Δραστηριότητες έρευνας στις επιχειρήσεις	Υποστήριξη της έρευνας (εφαρμοσμένης, πειραματικής) και της πειραματικής ανάπτυξης σε επιχειρήσεις Ενίσχυση πρωτοβουλιών ανάπτυξης ερευνητικών και καινοτομικών προϊόντων (νέων στην επιχείρηση), μέσω κουπονιών καινοτομίας Ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών σε τομείς που συνδέονται με την κοινωνική καινοτομία, με στόχο την ένταξη στην εργασία των ευπαθών κοινωνικών ομάδων	Αύξηση των δαπανών των επιχειρήσεων για έρευνα, τεχνολογική ανάπτυξη και καινοτομία (1β)
ΕΠ7: Έμμεση στήριξη μεταφοράς τεχνολογίας	Δράσεις δημιουργίας και υποστήριξης δικτύων και συστάδων επιχειρήσεων κι ερευνητικών φορέων Δράσεις ενίσχυσης συνεργασιών και συμπράξεων μεταξύ επιχειρήσεων	Αύξηση των δαπανών των επιχειρήσεων για έρευνα, τεχνολογική ανάπτυξη και καινοτομία (1β) Αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεων σε τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας - Στρατηγική RIS (3α)
ΕΠ8: Υποστήριξη επιχειρηματικών επενδύσεων για την υιοθέτηση καινοτομιών	Ειδικά σχέδια απόκτησης τεχνογνωσίας για νέα προϊόντα και υπηρεσίες από τις ΜΜΕ. Πιστοποίηση και προτυποποίηση προϊόντων και Διαδικασιών	Αναστροφή της συρρίκνωσης της παραγωγικής βάσης της Περιφέρειας (3γ)
ΕΠ11: Διεθνοποίηση επιχειρήσεων	Συμμετοχή των ΜμΕ σε διεθνή δίκτυα και αλυσίδες παραγωγής Δράσεις στήριξης ΜμΕ μέσω της προστασίας βιομηχανικής ιδιοκτησίας και της εκπόνησης αναλύσεων αγορών	Βελτίωση της εξωστρέφειας της Περιφερειακής οικονομίας (3δ)
ΕΠ12: Ψηφιακή αναβάθμιση επιχειρήσεων	Δράσεις στήριξης της προμήθειας λύσεων ΤΠΕ στις ΜμΕ Ανάπτυξη επιχειρηματικών δικτύων και συμπράξεων στη βάση ανάπτυξης, χρήσης, βελτιστοποίησης και καλών πρακτικών ΤΠΕ	Αύξηση χρήσης ΤΠΕ στις ΜΜΕ (2β)
ΕΠ13: Ανάπτυξη δεξιοτήτων ανθρώπινων πόρων για την έξυπνη εξειδίκευση	Εργαλεία βελτίωσης δεξιοτήτων και προσόντων των εργαζομένων	Εφαρμογή σχεδίων αναδιάρθρωσης σε επιχειρησιακό και συλλογικό επίπεδο και προσαρμογή επιχειρήσεων και εργαζομένων στις αλλαγές (8ν)
ΕΠ14: Επιταχυντής επιχειρηματικών ιδεών	Δημιουργία pre-incubators και υποστήριξη της εκκόλαψης νέων επιχειρηματικών σχημάτων Σχολεία επιχειρηματικότητας Δράσεις στήριξης της έναρξης αυταπασχόλησης και πολύ μικρής επιχειρηματικότητας για την ενσωμάτωση πολιτών στον οικονομικά ενεργό πληθυσμό	Αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεων σε τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας - Στρατηγική RIS (3α) Βελτίωση της απασχόλησης, μέσω της ίδρυσης Επιχειρήσεων, ιδίως στους Τομείς της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (8iii)

ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΕΠ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΠΕΠ (ΕΠ.ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ)
ΕΠ16: Υποστήριξη τοπικών οικοσυστημάτων καινοτομίας	Υποστήριξη της δικτύωσης και της εκκόλαψης συστάδων, προώθησης της αριστείας και της ενημέρωσης / ευαισθητοποίησης επιχειρήσεων, νέων επιχειρηματιών κ.λπ., μέσω μόνιμου περιφερειακού μηχανισμού στήριξης, παρακολούθησης και αξιολόγησης της ΠΣΕΕ	Αύξηση των δαπανών των επιχειρήσεων για έρευνα, τεχνολογική ανάπτυξη και καινοτομία (1β)

Το σύνολο των εργαλείων του πίνακα περιλαμβάνονται και στο κείμενο της ΠΣΕΕ με την εξαίρεση όπως έχει σημειωθεί των δράσεων του ΘΣ8. Ορισμένες από τις προτεινόμενες δράσεις προτείνονται στο ΠΕΠ και ως εργαλεία Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης, που όπως θα δούμε στη συνέχεια της αναφοράς αξιολόγησης κατέλαβαν σημαντικό μερίδιο της ενεργοποίησης του ΠΕΠ.

Τα προτεινόμενα εργαλεία πολιτικής στην αρχική έκδοση του ΠΕΠ ήταν 11, με μεγάλο αριθμό προτεινόμενων δράσεων. Ο συνδυασμός των δύο παραμέτρων ενίσχυσε την πολυπλοκότητα της ενεργοποίησής τους (μεγάλες διαφοροποιήσεις στον τρόπο εφαρμογής τους) ειδικά με τους περιοριστικούς παράγοντες που θα αναφερθούν στη συνέχεια του κειμένου. Στην τελευταία εγκεκριμένη έκδοση του ΠΕΠ (8.1) διακρίνεται ως σημαντικότερη διαφοροποίηση η κατάργηση της επενδυτικής προτεραιότητας 2β (συνεπώς του εργαλείου πολιτικής ΕΠ12) και 8 iii με συνέπεια οι προσκλήσεις που εξυπηρετούν το ΕΠ13 να ταξινομηθούν στην επενδυτική προτεραιότητα 8ν.

Ενεργοποίηση Εργαλείων Πολιτικής

Γενική εικόνα

Η ένταση της χρηματοδότησης για τους ΘΣ που ενδιαφέρουν (ΘΣ1,2,3 και 8) στην αρχική και πλέον πρόσφατα αναθεωρημένη έκδοση του ΠΕΠ Αττικής φαίνεται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 1: Εξέλιξη χρηματοδότησης επιλεγμένων Θεματικών Στόχων ΠΕΠ Αττικής (σύνολο προϋπολογισμού ΔΔ σε Ευρώ)

	Έκδοση 1.4	Έκδοση 8.1	Μεταβολή
ΘΣ1	29.832.550	14.425.403	-51,65%
ΘΣ2	40.000.000	34.656.363	-13,36%
ΘΣ3	132.049.165	277.990.112	110,52%
ΘΣ8	21.797.054	3.000.000	-86,24%
ΣΥΝΟΛΟ	223.678.769	330.071.878	47,57%

Πηγή: Κείμενα ΠΕΠ Αττικής

Η μεγάλη μεταβολή στον ΘΣ3 οφείλεται στην πολιτική ενίσχυσης της ρευστότητας των (μικρότερων κυρίως) επιχειρήσεων για την αντιμετώπιση των δυσμενών συνθηκών λόγω των περιορισμών από την πανδημία και τα λοιπά έκτακτα περιστατικά που έπληξαν την Αττική (πλημμύρα Μάνδρας, φωτιά Μάτι). Η χρηματοδότηση του ΘΣ3 έγινε από το σύνολο των ΘΣ του ΠΕΠ.

Σε ό,τι αφορά στην ενεργοποίηση των επιλεγμένων ΘΣ, αυτή φαίνεται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 2: Συνολική ενεργοποίηση επιλεγμένων Θεματικών Στόχων ΠΕΠ Αττικής

	Αρ. προσκλήσεων	Ενταγμένα	Σύνολο ΔΔ	ΔΔ πληρωμών
ΘΣ1	6	19	20.160.106	9.589.592
ΘΣ2	11	15	37.048.960	30.759.074
ΘΣ3 (εκτός covid)	11	256	91.521.040	73.991.364
ΘΣ3 COVID	4	10.814	276.344.065	266.063.299
ΘΣ8	5	6	10.345.673	4.965.132
ΣΥΝΟΛΟ	37	11.110	435.419.844	385.368.461

Πηγή: Επεξεργασία από δεδομένα ΟΠΣ ΕΣΠΑ με ημερομηνία αναφοράς την 13.7.2023

Πρέπει να αναφερθεί (θα αναλυθεί και στη συνέχεια) ότι στο σύνολό τους ενεργοποιήθηκαν 47 προσκλήσεις με 11.171 ενταγμένα έργα συνολικής ΔΔ €448,78εκατ. Η διαφορά με τον πίνακα 2 έγκειται στην μεταφορά της υλοποίησης έργων που ανήκουν στις επιπλέον προσκλήσεις στην προγραμματική περίοδο 2021-2027. Ειδικά για την ΠΣΕΕ υπήρξαν δύο σημαντικές προσκλήσεις που ανήκουν σε αυτή την κατηγορία, η μια που αφορά συμπράξεις επιχειρήσεων και ερευνητικών φορέων για την υλοποίηση έργων ΕΤΑΚ και η άλλη για τον σχηματισμό επιχειρηματικών συστάδων (clusters). Λόγω των αντίξοων συνθηκών που δημιούργησε η πανδημία δεν ήταν δυνατή η υλοποίηση των συγκεκριμένων έργων εντός της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου. Το ίδιο ισχύει για δύο προσκλήσεις του ΕΠ14 και για 4 ενταγμένα έργα του ΕΠ13.

Όλα τα παραπάνω έργα μεταφέρθηκαν με απόφαση της Περιφέρειας στην προγραμματική περίοδο 2021-2027 και δεν συμμετέχουν στην παρούσα αξιολόγηση.

Στον ΘΣ3 γίνεται ο διαχωρισμός των προσκλήσεων για την αντιμετώπιση των συνεπειών από έκτακτες ανάγκες από τις λοιπές δράσεις ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας για να μπορεί ο αναγνώστης να διακρίνει τις δράσεις στήριξης της επιχειρηματικότητας από τις αντίστοιχες για την επιβίωση των επιχειρήσεων. Το σύνολο της ΔΔ υπερβαίνει κατά 32% περίπου το αντίστοιχο προϋπολογισμένο ενώ και το σύνολο των πληρωμών αγγίζει το ικανοποιητικό 86% της ΔΔ, το οποίο οφείλεται στο μεγαλύτερο τμήμα του στην άμεση πληρωμή των δικαιούχων από τις δράσεις ενίσχυσης ρευστότητας. Στις λοιπές δράσεις του ΘΣ3 περιλαμβάνονται:

- η εκχώρηση €50εκατ. ως συμμετοχή του ΠΕΠ στην χρηματοδότηση του ΤΕΠΙΧ II
- η εκχώρηση €17,87εκατ. στην δράση 012ΚΕ η οποία χρηματοδότησε την ίδρυση 125 νέων τουριστικών επιχειρήσεων στην Αττική (ως επιλαχούσες από την τομεακή πρόσκληση του 012ΚΕ του ΕΠΑνΕΚ).

Το σύνολο των προσκλήσεων που ενεργοποιήθηκαν και αντιστοιχούν στα επιλεγμένα Εργαλεία Πολιτικής (ΕΠ) σύμφωνα με την μεθοδολογία αξιολόγησης αποτυπώνονται στον πίνακα που ακολουθεί..

Πίνακας 3: Συνολική ενεργοποίηση ΕΠ συναφών με ΠΣΕΕ από το ΠΕΠ Αττικής

	Αρ. προσκλήσεων	Ενταγμένα	ΔΔ συμβάσεων	ΔΔ πληρωμών
ΘΣ1	6	19	20.160.106	9.589.592
ΘΣ3	2	3	4.883.553	2.136.512
ΘΣ8	2	3	5.041.087	2.430.836
ΣΥΝΟΛΟ	10	25	30.084.746	14.156.940

Πηγή: Επεξεργασία από δεδομένα ΟΠΣ ΕΣΠΑ με ημερομηνία αναφοράς την 13.7.2023

Το τμήμα των προσκλήσεων που σχετίζεται με την ΠΣΕΕ αντιστοιχεί στο 9,11% του προϋπολογισμού των επιλεγμένων ΘΣ του ΠΕΠ (σε όρους ΔΔ), ενώ το σύνολο των πληρωμών προς τους δικαιούχους ανέρχεται στο 47,06% του συνόλου των συμβάσεων (σε όρους ΔΔ).

Στη συνέχεια της αναφοράς ακολουθεί αναλυτική παρουσίαση των ΕΠ που ενεργοποιήθηκαν μέσω των σχετικών Προσκλήσεων.

ΕΠ2: Ενίσχυση υποδομών για έρευνα

Η ενεργοποίηση του ΕΠ2 εξυπηρετήθηκε με τρεις προσκλήσεις εκ των οποίων οι δύο πρώτες αφορούν υλοποίηση μεταφερόμενων έργων του ΠΕΠ Αττική 2007-2013. Τα κύρια στοιχεία των τριών προσκλήσεων φαίνονται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 4: Δεδομένα ενεργοποίησης ΕΠ2 από το ΠΕΠ Αττικής

	ΑΤΤ034	ΑΤΤ045	ΑΤΤ100	ΣΥΝΟΛΟ
Ημερ. Δημοσίευσης	23/8/2016	13/12/2016	2/12/2019	
Αρ. υποβολών	1	1	17	19
Αιτούμενη ΔΔ	2.700.000	3.000.000	31.717.063	37.417.063
Αρ. ενταγμένων έργων	1	1	14	16
Ημερ. Ένταξης	1/12/2016	22/12/2016	16/6/2021	
ΔΔ ενταγμένων έργων	2.677.634	3.000.000	10.525.019	16.202.653
Πληρωμές	2.405.764	2.378.456	3.323.659	8.107.879
Προβλ. Ημερ. Ολοκλήρωσης	31/12/2023	31/12/2020	31/12/2023	

Πηγή: Επεξεργασία από δεδομένα ΟΠΣ ΕΣΠΑ με ημερομηνία αναφοράς την 13.7.2023

Κύριο κριτήριο επιλογής ήταν η ενίσχυση ΕΥ των οποίων τα ερευνητικά αντικείμενα σχετίζονται με τους στόχους και τις προτεραιότητες της ΠΣΕΕ και οι οποίες δεν ενισχύονται από την πρόσκληση 39 του ΕΠΑνΕΚ (υποδομές εθνικού οδικού χάρτη). Η μεγάλη συμμετοχή στην ΑΤΤ100 προδίδει την αυξημένη ζήτηση από πλευρά των τοπικών φορέων παραγωγής γνώσης, στοιχείο που φαίνεται και από την υπερκάλυψη του προϋπολογισμού της πρόσκλησης (€8εκατ.).

Με τις συγκεκριμένες δράσεις το ΠΕΠ στόχευσε την ενίσχυση των ερευνητικών/εργαστηριακών υποδομών αποκλειστικά με στοιχεία πάγιου ενεργητικού (αναβάθμιση κτιριακών εγκαταστάσεων, εξειδικευμένος εξοπλισμός και βοηθητικός εξοπλισμός) και όχι ερευνητικών δραστηριοτήτων. Σε ό,τι αφορά στην χωρική συγκέντρωση, υπάρχει μια αναμενόμενη συγκέντρωση στον Κεντρικό Τομέα με διασπορά όμως και στις λοιπές ΠΕ της Αττικής.

Πίνακας 5: Χωρική κατανομή έργων ΕΠ2 στο ΠΕΠ Αττικής

ΠΕΡΙΦ. ΕΝΟΤΗΤΑ	ΕΡΓΑ	ΣΥΝ ΔΔ
Κεν. Τομέας Αθηνών	6	7.232.806
Νοτ. Τομέας Αθηνών	1	725.231
Βορ. Τομέας Αθηνών	2	5.677.634
Δυτ. Τομέας Αθηνών	1	999.720
Πειραιάς & Νήσοι	1	823.732
Ανατ. Αττική	1	743.530

Πηγή: Επεξεργασία από δεδομένα ΟΠΣ ΕΣΠΑ με ημερομηνία αναφοράς την 13.7.2023

ΕΠ5 Συνεργατικά Έργα ΕΤΑΚ

Τόσο ο αρχικός σχεδιασμός των μέσων εφαρμογής της ΠΣΕΕ όσο και το ΠΕΠ Αττικής, περιείχαν την ενεργοποίηση συνεργατικών ερευνητικών έργων αφενός για να τονώσουν τις δραστηριότητες Ε&Α των επιχειρήσεων και αφετέρου να καλύψουν τις ανάγκες για συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων και ερευνητικών φορέων. Στο πλαίσιο αυτό ενεργοποιήθηκε η Πρόσκληση ΑΤΤ123 «Συνέργειες Έρευνας & Καινοτομίας στην Περιφέρεια Αττικής» (10.11.2020) με αρχικό προϋπολογισμό €9εκατ. Υποβλήθηκαν 302 προτάσεις για έργα με σύνολο αιτούμενης ΔΔ €98,21εκατ.

Η διαδικασία αξιολόγησης διακόπηκε αναγκαστικά λόγω των έκτακτων συνθηκών που διαμορφώθηκαν από την πανδημία. Όταν ολοκληρώθηκε η αξιολόγηση, 48 έργα έλαβαν θετική κρίση με σύνολο ενταγμένης ΔΔ €15,48εκατ. Καθώς όμως τα χρονικά δεδομένα δεν επέτρεπαν την υλοποίηση των έργων εντός της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου, αποφασίστηκε (με απόφαση που άρθθηκε το 2023) να μεταφερθεί η υλοποίησή τους με την ένταξη στο νέο ΠΕΠ 2021-2027.

Με βάση τα παραπάνω οι εισροές, τα αποτελέσματα και οι επιπτώσεις της συγκεκριμένης πρόσκλησης δεν συμμετέχουν στην παρούσα αξιολόγηση.

ΕΠ7: Έμμεση στήριξη μεταφοράς τεχνολογίας

Όπως φάνηκε στην διάθρωση του μίγματος πολιτικής για το ΠΕΠ 2014-2020 η προώθηση των συνεργατικών σχηματισμών καινοτομίας αποτέλεσε προτεινόμενο μέτρο τόσο στην επενδυτική

προτεραιότητα 1b όσο και στην 3a. Αυτό οδήγησε στον σχεδιασμό και ενεργοποίηση της πρόσκλησης ΑΤΤ074 (27/9/2018) με αρχικό προϋπολογισμό €6,6εκατ. για τη χρηματοδότηση clusters με μέγιστο προϋπολογισμό €1,2εκατ. ανά έργο και δημόσια δαπάνη 300.000€ αντίστοιχα. Το ενδιαφέρον των υποψήφιων σχημάτων δεν ήταν ιδιαίτερα μεγάλο, καθώς υποβλήθηκαν προτάσεις μόνο από 6 clusters με αιτούμενη ΔΔ €3,5εκατ. Το σύνολο των προτάσεων αξιολογήθηκε θετικά και εντάχθηκε (30/10/2020) ενώ ένα σχήμα παραιτήθηκε. Τελικά και σε αυτήν την περίπτωση προκρίθηκε η λύση της μεταφοράς της υλοποίησης των 5 έργων στο νέο ΠΕΠ 2021-2027, συνεπώς και σε αυτή την περίπτωση τα αποτελέσματα και οι επιπτώσεις της συγκεκριμένης πρόσκλησης δε συμμετέχουν στην παρούσα αξιολόγηση.

ΕΠ16: Υποστήριξη τοπικών οικοσυστημάτων καινοτομίας

Η δημιουργία δομών/μηχανισμών για την υποστήριξη της ανταγωνιστικότητας, καινοτομίας και εξωστρέφειας επιχειρήσεων προωθήθηκε τόσο σε επίπεδο περιφερειακού μηχανισμού όσο και σε επίπεδο ΟΧΕ με τις ακόλουθες προσκλήσεις.

Πίνακας 6: Δεδομένα ενεργοποίησης ΕΠ16 από το ΠΕΠ Αττικής

	ΑΤΤ071	ΑΣΔΑ_22	PIR021	ΣΥΝΟΛΟ
Ημερ. Δημοσίευσης	27/03/2018	21/01/2020	14/09/2020	
Αρ. υποβολών	1	1	1	3
Αιτούμενη ΔΔ	2.495.200	600.000	2.090.000	5.185.200
Αρ. ενταγμένων έργων	1	1	1	3
Ημερ. Ένταξης	15/10/2018	07/07/2021	10/03/2021	
ΔΔ ενταγμένων έργων	1.359.728	577.579	2.020.146	3.957.453
Πληρωμές	504.061	31.453	946.199	1.481.713
Προβλ. Ημερ. Ολοκλήρωσης	31/12/2023	31/12/2023	29/12/2023	

Πηγή: Επεξεργασία από δεδομένα ΟΠΣ ΕΣΠΑ με ημερομηνία αναφοράς την 13.7.2023

Ορισμένα ενδιαφέροντα στοιχεία για τα παραπάνω έργα είναι τα εξής:

- ΑΤΤ071 - Κέντρο Καινοτομίας Περιφέρειας Αττικής (ΚΕ.Κ.Π.Α.). Ο κύριος στόχος του Κέντρου είναι να υποστηρίξει καθ' όλη τη διάρκεια υλοποίησης της στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης τα όργανα του σχήματος διακυβέρνησης, κυρίως το στρατηγικό επίπεδο (ΠΣΕΚ) και το επίπεδο ενεργοποίησης του οικοσυστήματος μέσω της δυναμικής διαδικασίας επιχειρηματικής ανακάλυψης. Επίσης το ΚΕ.Κ.Π.Α έχει την αρμοδιότητα να συγκεντρώνει, επεξεργάζεται και διοχετεύει πληροφορίες σχετικά με τη φυσική και οικονομική υλοποίηση των παρεμβάσεων της RIS3, τόσο προς τις δομές Συντονισμού και Διαχείρισης της RIS3, όσο και προς τις δομές χάραξης στρατηγικής και λήψης στρατηγικών αποφάσεων (Περιφερειάρχης, ΠΣΕΚ, ΕΣΕΚ, ΓΓΕΤ κλπ). Το έργο θεωρείται ενεργό και σε εξέλιξη.
- ΑΣΔΑ_22 - e-INNO-HUB Δυτικής Αθήνας. Υλοποιείται από τον Αναπτυξιακό Σύνδεσμο Δυτικής Αθήνας και εξυπηρετεί τους στρατηγικούς στόχους της επιμέρους στρατηγικής ΒΑΑ/ΟΧΕ της περιοχής. Αφορά στην προώθηση της ανάπτυξης και της διασύνδεσης της Έρευνας και της Επιχειρηματικότητας στη Δυτική Αθήνα, καθώς και στη διάδοση και διευκόλυνση της αξιοποίησης των αποτελεσμάτων Έρευνας και Ανάπτυξης σε επιλεγμένους τομείς που συνδέονται άμεσα με τους αντίστοιχους της ΠΣΕΕ.
- PIR021 - Υποστήριξη για τη δημιουργία και ανάπτυξη Κοινότητας Γνώσης και Καινοτομίας για τη Γαλάζια Οικονομία (ΚΓΚ-ΓΟ) στον Πειραιά. Το έργο αυτό εντάσσεται στο ΣΒΑΑ Πειραιά και στοχεύει στην οργάνωση την ανάδειξη και την ενίσχυση των ερευνητικών αποτελεσμάτων και της καινοτομίας που παράγεται από ερευνητικούς φορείς για τους κλάδους της Γαλάζιας Οικονομίας (προτεραιότητα ΠΣΕΕ) και η προώθησή τους σε επιχειρήσεις της περιοχής ώστε να προκύψει εκμετάλλευση των αποτελεσμάτων αυτών προς όφελος των επιχειρήσεων.

Σε ό,τι αφορά στην γεωγραφική κατανομή των ενταγμένων έργων, αυτά χωροθετούνται από ένα στον Κεντρικό και Δυτικό Τομέα Αθηνών και το τρίτο στον Πειραιά. Τέλος, στο πλαίσιο του ΕΠΑνΕΚ δεν υπήρξαν προσκλήσεις με περιφερειακή εστίαση που να ταιριάζουν με τις παραπάνω προσκλήσεις και έργα.

ΕΠ14: Επιταχυντής επιχειρηματικών ιδεών

Το συγκεκριμένο εργαλείο πολιτικής βρήκε ευρεία εφαρμογή σε τοπικούς φορείς στο πλαίσιο εφαρμογής στρατηγικών ΒΑΑ. Συγκεκριμένα ενεργοποιήθηκαν 5 προσκλήσεις, 4 εξ αυτών στο πλαίσιο της επενδυτικής προτεραιότητας 3α και μία στην 8ν. Εντάχθηκαν 6 έργα εκ των οποίων τα 2 δεν θα εκτελεστούν εντός της περιόδου 2014-2020 αλλά μεταφέρονται στην ερχόμενη περίοδο. Συνεπώς στην αξιολόγηση ελήφθησαν υπόψη οι παρακάτω 3 προσκλήσεις:

Πίνακας 7: Δεδομένα ενεργοποίησης ΕΠ14 από το ΠΕΠ Αττικής

	PIR010	ΑΣΔΑ 23	ΑΣΔΑ 27	ΣΥΝΟΛΟ
Ημερ. Δημοσίευσης	18/3/2019	21/01/2020	11/05/2020	
Αρ. υποβολών	1	2	1	4
Αιτούμενη ΔΔ	4.000.000	1.026.786	2.715.972	7.742.758
Αρ. ενταγμένων έργων	1	2	1	4
Ημερ. Ένταξης	29/07/2020	27/01/2021	12/05/2021	
ΔΔ ενταγμένων έργων	3.932.660	950.893	2.692.983	7.576.536
Πληρωμές	1.573.064	563.448	1.938.674	4.075.186
Προβλ. Ημερ. Ολοκλήρωσης	31/12/2023	31/12/2023	31/12/2023	

Πηγή: Επεξεργασία από δεδομένα ΟΠΣ ΕΣΠΑ με ημερομηνία αναφοράς την 13.7.2023

Ορισμένα ενδιαφέροντα στοιχεία για τα παραπάνω έργα είναι τα εξής:

- Το έργο «Δράσεις προώθησης της επιχειρηματικότητας νεοφυών επιχειρήσεων» που εντάχθηκε στην PIR010 υλοποιείται από τον Δήμο Πειραιά και στοχεύει στην στήριξη της προσαρμοστικότητας υφιστάμενων και της δημιουργίας νέων καινοτόμων επιχειρήσεων στον τομέα της Γαλάζιας Οικονομίας που αποτελεί προτεραιότητα της ΠΣΕΕ Αττικής. Το έργο περιλαμβάνει την παροχή υπηρεσιών φιλοξενίας σε χώρους της δομής για περιορισμένο χρονικό διάστημα, coaching και εξειδικευμένες συμβουλευτικές υπηρεσίες καθώς και δυνατότητα πειραματισμού σε διατιθέμενο εξοπλισμό της Δομής.
- Στην πρόσκληση ΑΣΔΑ_23 εντάχθηκε η λειτουργία δύο θεματικών «Μικρο-θερμοκοιτίδων» νέων επιχειρήσεων στη Δυτική Αθήνα σε τομείς προτεραιότητας της ΠΣΕΕ Αττικής (Δημιουργική Βιομηχανία και Ευφυείς Πόλεις). Οι θερμοκοιτίδες παρέχουν υπηρεσίες προς αναδυόμενες επιχειρήσεις (για να προχωρήσουν στη σύσταση) και προς νεοσύστατες επιχειρήσεις για να επιταχύνουν τα πρώτα στάδια ανάπτυξής τους. Τελικό στόχο αποτελεί η δημιουργία ενός βιώσιμου οικοσυστήματος νέων επιχειρήσεων στην περιοχή της Δυτικής Αθήνας.
- Η πρόσκληση ΑΣΔΑ_27 ενισχύει τον Αναπτυξιακό Σύνδεσμο Δυτικής Αθήνας στη δημιουργία μιας οντότητας υποστήριξης προς εν δυνάμει επιχειρηματίες. Προβλέπεται να παρέχει υπηρεσίες φυσικής ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης αρχικά και ηλεκτρονικά σε δεύτερο επίπεδο (e-mentoring) ώστε οι ενδιαφερόμενοι να αποκτήσουν τις αναγκαίες επιχειρηματικές δεξιότητες και να προχωρήσουν με συγκεκριμένα βήματα στην σύσταση μικρο-επιχείρησης με στοιχεία καινοτομίας και άμεσου προσανατολισμού στην αγορά (market-oriented).

Από τα παραπάνω προκύπτει και η γεωγραφική κατανομή των έργων με την υλοποίηση 3 εξ αυτών εντός του Δυτικού Τομέα Αθηνών και ενός στον Πειραιά.

ΕΠ13: Ανάπτυξη δεξιοτήτων ανθρώπινων πόρων για την έξυπνη εξειδίκευση

Στο ΠΕΠ Αττικής ενεργοποιήθηκε σειρά προσκλήσεων με στόχο την προώθηση της διατηρήσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού. Από τις προσκλήσεις αυτές, δύο φάνηκε να ταιριάζουν στα χαρακτηριστικά του ΕΠ13, η ΑΤΤ098 και η ΣΥΔΝΑ9. Η ΣΥΔΝΑ9 με απόφαση της Περιφέρειας Αττικής χαρακτηρίστηκε μεταφερόμενο έργο. Από την ΑΤΤ098, δύο από τα έργα ταιριάζουν στα χαρακτηριστικά του ΕΠ13 και αποφασίστηκε να συμπεριληφθούν στην διαδικασία αξιολόγησης. Η απόφαση αυτή βασίστηκε στην αναλυτική περιγραφή των δράσεων στις αντίστοιχες Εκθέσεις Τεκμηρίωσης ΥΓΟΣ ή τις τεχνικές περιγραφές και τα οποία δείχνουν ότι τα εγκεκριμένα έργα

μπορούν να συνεισφέρουν στην στόχευση της Αττικής σε ό,τι αφορά στην ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων.

Με βάση τα παραπάνω τα δεδομένα των έργων που εντάσσονται στο ΕΠ13 είναι τα ακόλουθα:

- Ημερομηνία δημοσίευσης: 21.07.2020
- Αρ. υποβολών: 6
- Ύψος αιτούμενης δημόσιας δαπάνης: 7.999.970€
- Αρ. ενταγμένων έργων: 2 (συν 4 μεταφερόμενα)
- Δημόσια δαπάνη ενταγμένων έργων: 2.348.104€.
- Πληρωμές: 492.162€.
- Προβλεπόμενη ημερομηνία ολοκλήρωσης: 31.03.2023.

Τα ενταχθέντα έργα περιλαμβάνουν συμβουλευτική, κατάρτιση και πιστοποίηση ανέργων/ή και εργαζομένων στους τομείς προτεραιότητας της Περιφέρειας Αττικής. Στο πλαίσιο του ΕΠΑνΕΚ υπήρξε πληθώρα δράσεων σχετικών με τα αντικείμενα του ΕΠ13 με πολύ μεγαλύτερους προϋπολογισμούς. Χωρίς να υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα χωρικής κατανομής των τομεακών έργων στην Αττική, δεν μπορούσε να γίνει ακριβής εκτίμηση προστιθέμενης αξίας των τριών προσκλήσεων του ΕΠ13. Αναγκαστικά επιχειρήθηκε προσεγγιστική κατανομή με κριτήρια περιφερειακής ΑΠΑ.

Τέλος σε ό,τι αφορά στην γεωγραφική κατανομή, ένα έργο υλοποιείται στον Κεντρικό Τομέα Αθηνών και ένα στον Πειραιά.

Συγκεντρωτικά

Σε σχέση με τα αρχικά προτεινόμενα εργαλεία πολιτικής του ΠΕΠ Αττική 2014-2020

- Στο πλαίσιο του ειδικού στόχου 1.a.1 «Δημιουργία δομών και υποδομών έρευνας και καινοτομίας (Ε&Κ) σε περιφερειακό επίπεδο» το ΕΠ2 ενεργοποιήθηκε πλήρως και σύμφωνα με την στόχευση της ΠΣΕΕ.
- Στο πλαίσιο του ειδικού στόχου 1.b.1 «Αύξηση των δαπανών των επιχειρήσεων για έρευνα, τεχνολογική ανάπτυξη και καινοτομία»
 - δεν ενισχύθηκε η δημιουργία θερμοκοιτίδων καινοτόμων επιχειρήσεων (ΕΠ3)
 - η πρόσκληση ενίσχυσης συνεργατικών ερευνητικών έργων (ΕΠ5) και η ένταξη των επιλέξιμων προς ενίσχυση προτάσεων ολοκληρώθηκε μεν, αλλά όπως αναφέρθηκε στη σχετική ενότητα τα ενταγμένα έργα μεταφέρονται προς υλοποίηση στην προγραμματική περίοδο 2021-2027
 - αντίθετα η ενίσχυση δράσεων Ε&Α από επιχειρήσεις (ΕΠ6) δεν ενεργοποιήθηκε
 - το ίδιο ισχύει και για την ενίσχυση καινοτομικών συστάδων (ΕΠ7) εντός του ΘΣ1, σε αντίθεση με τον ΘΣ3 όπου προκηρύχθηκε αντίστοιχη δράση
 - το ΕΠ16 ενεργοποιήθηκε με την ένταξη τριών δομών-μηχανισμών υποστήριξης τοπικών οικοσυστημάτων καινοτομίας.
- Ο ειδικός στόχος 2.b.1 «Αύξηση χρήσης ΤΠΕ στις ΜΜΕ» ενώ υπήρχε στην αρχική έκδοση του ΠΕΠ, αφαιρέθηκε στη συνέχεια, οπότε το ΕΠ12 δεν ήταν δυνατόν να ενεργοποιηθεί.
- Στο πλαίσιο του ειδικού στόχου 3.a.1 «Αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεων σε τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας (Στρατηγική RIS)»
 - ενεργοποιήθηκε μεν το ΕΠ7 αλλά όπως και στην περίπτωση των συνεργατικών ερευνητικών έργων η υλοποίηση των 5 ενταγμένων clusters μεταφέρεται για την προγραμματική περίοδο 2021-2027
 - το ΕΠ14 ενεργοποιήθηκε με την ένταξη 6 έργων εκ των οποίων 4 υλοποιούνται εντός της περιόδου αναφοράς και δύο μεταφέρονται στην περίοδο 2021-2027.
- Στο πλαίσιο του 3.c.1 «Αναστροφή της συρρίκνωσης της παραγωγικής βάσης της Περιφέρειας» το βασικό εργαλείο πολιτικής που σχετίζεται με την ενίσχυση επιχειρηματικών επενδύσεων για την υιοθέτηση καινοτομιών (ΕΠ8) δεν ενεργοποιήθηκε.

- Στο πλαίσιο του ειδικού στόχου 3.d.1 «Βελτίωση της εξωστρέφειας της Περιφερειακής οικονομίας» δεν ενεργοποιήθηκε το ΕΠ11 που αφορά στην ενίσχυση επιχειρήσεων για τη συμμετοχή τους σε διεθνή δίκτυα και αλυσίδες παραγωγής και την τόνωση της εξωστρέφειάς τους.
- Λόγω κατάργησης του ειδικού στόχου «8.v.1 «Εφαρμογή σχεδίων αναδιάρθρωσης σε επιχειρησιακό και συλλογικό επίπεδο και προσαρμογή επιχειρήσεων και εργαζομένων στις αλλαγές» οι δράσεις βελτίωσης δεξιοτήτων και προσόντων των εργαζομένων (ΕΠ13) ενεργοποιήθηκαν στο πλαίσιο του ειδικού στόχου 8iii.1 «Βελτίωση της απασχόλησης, μέσω της ίδρυσης Επιχειρήσεων, ιδίως στους Τομείς της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης».

Από τα παραπάνω σημεία το βασικό συμπέρασμα είναι ότι στο ΠΕΠ Αττική απουσιάζουν δράσεις **ενίσχυσης επιχειρήσεων ως τελικών δικαιούχων**. Αντίθετα υπάρχουν δράσεις με **τελικούς δικαιούχους φορείς της Περιφέρειας Αττικής** οι οποίοι ενισχύονται για να υποστηρίξουν τις επιχειρήσεις (ή τις εν δυνάμει επιχειρήσεις) οι οποίες είναι οι **τελικοί ωφελούμενοι** με υπηρεσίες προστιθέμενης αξίας. Η συγκεκριμένη πολιτική δοκιμάστηκε πιλοτικά με έναν φορέα και ένα έργο την προγραμματική περίοδο 2007-2013, ενώ κατά το τρέχον Πρόγραμμα βρήκε πρόσφορο έδαφος με τον σχεδιασμό εργαλείων Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης ή/και Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης και την ανάθεση σε αστικές ομάδες με υπάρχουσες υποδομές και αποδεδειγμένη δράση να διεγείρουν το ενδιαφέρον σε τοπικές επιχειρήσεις. Η πολιτική ενεργοποίησης παρόμοιων εργαλείων δρα συμπληρωματικά με τις δράσεις ενίσχυσης επιχειρήσεων των τομεακών προσκλήσεων στις οποίες οι επιχειρήσεις της Αττικής καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο μερίδιο ενταγμένων έργων και δημόσιας δαπάνης αντίστοιχα από τις υπόλοιπες περιφέρειες της χώρας.

Τέλος πρέπει να σημειωθεί πως (στο πλαίσιο κυρίως του ΘΣ3) ενεργοποιήθηκαν και άλλες προσκλήσεις οι οποίες όμως δεν κατατάσσονται σε κάποιο από τα εργαλεία πολιτικής που περιλαμβάνονται στην μεθοδολογία αξιολόγησης.

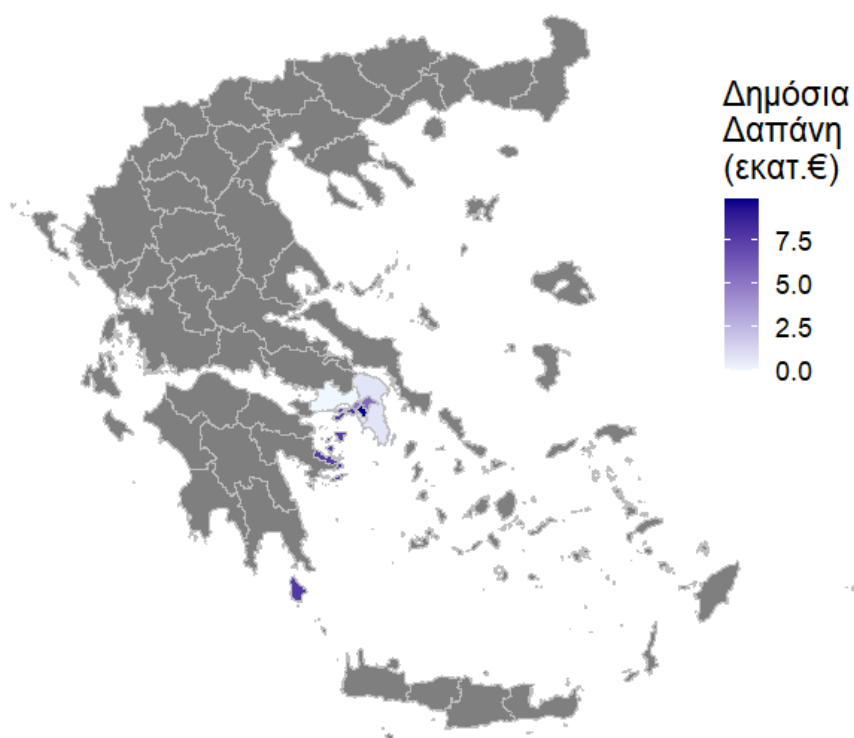
Τα συγκεντρωτικά δεδομένα ανά εργαλείο πολιτικής και Περιφερειακή Ενότητα με όρους συνολικής ΔΔ έχουν ως εξής:

Πίνακας 8: Σύνοψη ενεργοποίησης εργαλείων πολιτικής από το ΠΕΠ Αττικής

ΠΕ	ΕΠ2	ΕΠ14	ΕΠ16	ΕΠ13	ΣΥΝΟΛΟ
Κεν. Τομέας Αθηνών	7.232.806	0	1.359.728	1.361.724	9.954.258
Νοτ. Τομέας Αθηνών	725.231	0	0	0	725.231
Βορ. Τομέας Αθηνών	5.677.634	0	0	0	5.677.634
Δυτ. Τομέας Αθηνών	999.720	3.643.876	577.579	0	5.221.175
Πειραιάς & Νήσοι	823.732	3.932.660	2.020.146	986.380	7.762.918
Δυτ. Αττική	0	0	0	0	0
Ανατ. Αττική	743.530	0	0	0	743.530
ΣΥΝΟΛΟ	16.202.653	7.576.536	3.957.453	2.348.104	30.084.746

Επεξεργασία από δεδομένα ΟΠΣ ΕΣΠΑ/ΠΣΚΕ με ημερομηνία αναφοράς την 13.7.2023

Τα δεδομένα του πίνακα αποτυπώνονται στον χάρτη.

Πηγή δεδομένων: ΟΠΣ/ΕΣΠΑ & ΠΣΚΕ

Σε απόλυτες τιμές φαίνεται να υπάρχει μια ισορροπία στην κατανομή 4 ΠΕ (Κεντρικός, Βόρειος και Δυτικός Τομέας και Πειραιάς). Λαμβάνοντας υπόψη αφενός την σχετική κατανομή της παραγόμενης περιφερειακής ΑΠΑ και αφετέρου τον πληθυσμό των ΠΕ, τότε έχουμε μια ένδειξη της σχετικής συμβατότητας της έντασης χρηματοδότησης των δράσεων έξυπνης εξειδίκευσης στις 7 ΠΕ της Περιφέρειας Αττικής ανάλογα με τα δύο προαναφερθέντα φίλτρα.

Πίνακας 9: Σχετική συμβατότητα έντασης δράσεων έξυπνης εξειδίκευσης

ΠΕΡΙΦ. ΕΝΟΤΗΤΑ	ΣΧΕΤ. ΕΝΤΑΣΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΑΠΑ	ΣΧΕΤ. ΕΝΤΑΣΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟ
Κεν. Τομέας Αθηνών	0,93	1,26
Νοτ. Τομέας Αθηνών	0,20	0,17
Βορ. Τομέας Αθηνών	1,03	1,20
Δυτ. Τομέας Αθηνών	2,64	1,38
Πειραιάς & Νήσοι	2,30	1,90
Δυτ. Αττική	0,00	0,00
Ανατ. Αττική	0,21	0,18

Επεξεργασία από δεδομένα ΕΛΣΤΑΤ

- Ο πρώτος δείκτης υπολογίζεται από το πηλίκο $\left(\frac{[\Delta\Delta \text{ πράξεων συναφών με τη RIS3 ανά ΠΕ}]}{[\Delta\Delta \text{ πράξεων συναφών με τη RIS3 στο σύνολο της Περιφέρειας}]} \right) / \left(\frac{[\text{μέση ΑΠΑ ετών 2014-2020 ανά ΠΕ}]}{[\text{Μέση ΑΠΑ ετών 2014-2020 της Περιφέρειας}]} \right)$.
- Ο δεύτερος δείκτης υπολογίζεται από το πηλίκο $\left(\frac{[\Delta\Delta \text{ πράξεων συναφών με τη RIS3 ανά ΠΕ}]}{[\Delta\Delta \text{ πράξεων συναφών με τη RIS3 στο σύνολο της Περιφέρειας}]} \right) / \left(\frac{[\text{πληθυσμός ΠΕ}]}{[\text{πληθυσμός Περιφέρειας}]} \right)$ με βάση την τελευταία απογραφή του 2021.

Ο υπολογισμός των δύο δεικτών δείχνει ότι:

- σε ό,τι αφορά στην ένταξη χρηματοδότησης δράσεων συμβατών με την ΠΣΕΕ ο Δυτικός Τομέας και ο Πειραιάς εμφάνισαν ιδιαίτερα μεγάλη συγκέντρωση πόρων τον Βόρειο και τον Κεντρικό Τομέα να είναι πρακτικά σε θέση απόλυτης ισορροπίας εάν ληφθεί ως κριτήριο σύγκρισης η ΑΠΑ,
- τα παραπάνω δεδομένα εξομαλύνονται σχετικά εάν ληφθεί υπόψη το πληθυσμιακό κριτήριο,
- η Δυτ. Αττική δεν έχει απορροφήσει πόρους δράσεων RIS3, με πιθανή εξήγηση την απουσία δράσεων ενίσχυσης επιχειρήσεων.

Ο δείκτης Gini, ένα μέτρο της στατιστικής απόκλισης από την ομοιόμορφη κατανομή, υπολογίστηκε σε 0,461 για την κατανομή της δημόσιας δαπάνης ανά ΠΕ, ενώ λαμβάνοντας τις σχετικές εντάσεις που παρουσιάζει ο Πίνακας 9, επιβαρύνεται ελαφρώς σε 0,505 βάσει της ΑΠΑ, ενώ την καλύτερα σχετικά τιμή του λαμβάνει με κριτήριο τον πληθυσμό των ΠΕ (0,431).

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΑ ΑΞΙΟΛΟΓΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Στις ενότητες που ακολουθούν επιχειρείται η σύνοψη των συμπερασμάτων από την επεξεργασία των πρωτογενών και δευτερογενών δεδομένων με στόχο την απάντηση στα αξιολογικά ερωτήματα όπως τέθηκαν στην μεθοδολογία αξιολόγησης. Τα συμπεράσματα θα αποτελέσουν κύρια δεδομένα εισόδου για τη συνολική αποτίμηση του μείγματος πολιτικής που σχεδιάστηκε και εφαρμόστηκε στο πλαίσιο των 13 ΠΕΠ για την υποστήριξη των επιμέρους περιφερειακών στρατηγικών έξυπνης εξειδίκευσης. Η διαβάθμιση των χρωμάτων στο πεδίο «Επίδοση» (πράσινο, πορτοκαλί και κόκκινο) αντιστοιχίζεται σε πολύ ικανοποιητική, μέτρια και όχι ικανοποιητική επίδοση στο αξιολογούμενο κριτήριο.

Αποτελεσματικότητα

Αξιολογικό Ερώτημα **A1. Σε ποιο βαθμό πέτυχαν οι δράσεις των ΠΣΕΕ τα αναμενόμενα αποτελέσματα σε επίπεδο δεικτών;**

Επίδοση

Βασικά ευρήματα

Στο ΠΕΠ, έχουν τεθεί δείκτες αποτελεσμάτων και για τους 4 ειδικούς στόχους που σχετίζονται με τη RIS3. Μόνο σε έναν δίνεται εκτίμηση τιμής επίτευξης που προσεγγίζει την τιμή στόχου. Η συνεισφορά των εργαλείων πολιτικής που σχετίζονται με τον δείκτη είναι αμελητέα.

Τεκμηρίωση

Ο παρακάτω πίνακας εμφανίζει τις πλέον πρόσφατες τιμές επίτευξης για τις τιμές στόχου 2023 στους δείκτες αποτελεσμάτων του ΠΕΠ που συσχετίζονται με τις επενδυτικές προτεραιότητες που εξετάζει η αξιολόγηση

Δείκτης αποτελεσμάτων (επενδυτική προτεραιότητα)	Στόχος 2023	Τελευταία δεδομένα	Βαθμός Επίτευξης	Πηγή	ΕΠ που συνεισφέρει ΕΠ2 & ΕΠ16
Επιχειρήσεις που ασχολούνται με επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη (1a)	2500	-	-	AIR2022	
Δαπάνη Ε&Α των επιχειρήσεων ως ποσοστό του ΑΕΠ - % (1b)	0,56%	0,54%	0,96	AIR2022 (στοιχεία 2022)	ΕΠ16
Αύξηση του αριθμού των συνεργαζόμενων επιχειρήσεων υψηλής προστιθέμενης αξίας σε cluster - θερμοκοιτίδες (3a)	300	-	-	AIR2022	ΕΠ14
Συμμετέχοντες που αποκτούν εξειδίκευση αμέσως μετά τη λήξη της συμμετοχής τους - αριθμός (8v)	2340	-	-	AIR2022	ΕΠ13

Από την παρατήρηση των τιμών φαίνεται ότι μόνο στον έναν δείκτη δίνεται τιμή επίτευξης στην Ετήσια Έκθεση Υλοποίησης 2022, ο οποίος προσεγγίζει την τιμή στόχου. Για τον πρώτο και τον τρίτο δείκτη του πίνακα πιθανώς να μπορούν να εξαχθούν τιμές επίτευξης από συνδυασμό τρίτων πηγών (απολογιστικά δεδομένα από ΚΕ.Κ.Π.Α, ΕΒΕΑ, ΕΛΣΤΑΤ και ΕΚΤ). Στο AIR 2022 δεν υπήρχαν τιμές, ούτε και κατά τη διάρκεια της συνέντευξης δόθηκαν σχετικές εκτιμήσεις. Ο δείκτης που σχετίζεται με δράσεις κατάρτισης μπορεί να εξαχθεί από τα απογραφικά δελτία, δεδομένα των οποίων δεν ήταν διαθέσιμα κατά τη διάρκεια της συνέντευξης. Τέλος ειδικά για τη δράση της ενίσχυσης των μικρο-θερμοκοιτίδων θα είχε εφαρμογή ο δείκτης «αριθμός επιχειρήσεων που η λειτουργία τους συνεχίζεται ένα χρόνο μετά τη λήξη της παρέμβασης» ο οποίος είχε περιληφθεί ως δείκτης αποτελέσματος για τον ειδικό στόχο 8iii και μετά την κατάργηση του ειδικού στόχου δεν μεταφέρθηκε στον 8v. Για τον μοναδικό δείκτη που μετρήθηκε, η

συνεισφορά του ΕΠ2 και του ΕΠ16 είναι οριακή σε μια περιφέρεια που συγκεντρώνει άνω του 50% των επιχειρήσεων που μπορούν και συντηρούν δραστηριότητες E&A εσωτερικά.

Αξιολογικό Ερώτημα **A2. Σε ποιο βαθμό ήταν αποτελεσματική η Διαδικασία Επιχειρηματικής Ανακάλυψης;**

Επίδοση

Βασικά ευρήματα

Ο χρονισμός των διαφόρων κύκλων της ΔΕΑ δεν επέτρεψε την απόλυτη αλληλουχία τροφοδότησης ΔΕΑ προς ΠΣΕΕ και ΠΣΕΕ προς ΠΕΠ. Ο αρχικός κύκλος ΔΕΑ τροφοδότησε εν μέρει την ΠΣΕΕ και το ΠΕΠ, ενώ οι επόμενοι έδωσαν αρκετά χρήσιμα δεδομένα εισόδου για να αξιοποιηθούν στο σχεδιασμό των προσκλήσεων.

Τεκμηρίωση Η ταυτόχρονη προετοιμασία των δύο βασικών κειμένων (ΠΕΠ και ΠΣΕΕ) σε συνδυασμό με τον χρονικό περιορισμό για την υποβολή του Προγράμματος, δεν επέτρεψε μια ομαλή αλληλουχία διεργασιών, δηλαδή (α) την ανάδειξη των βασικών τομέων προτεραιότητας, (β) τη διενέργεια της ΔΕΑ, (γ) την γεφύρωση με το κείμενο του ΠΕΠ και (δ) του σχεδιασμού και δημοσίευσης προσκλήσεων προς δικαιούχους. Η ΔΕΑ συγκεκριμένα συνεισέφερε ουσιαστικά στο στάδιο του σχηματισμού του σχεδίου δράσης της ΠΣΕΕ και όχι της αρχικής της έκδοσης που αποτελούσε προαπαιτούμενο του ΠΕΠ. Αντίθετα με τη διενέργεια της επιχειρηματικής ανακάλυψης παρήχθησαν συμπεράσματα τα οποία αποτέλεσαν χρήσιμα δεδομένα για την ΕΥΔ στο σχεδιασμό προσκλήσεων. Η ΔΕΑ επιταχύνθηκε με την ίδρυση του Κέντρου Καινοτομίας της Περιφέρειας Αττικής (ΚΕ.Κ.Π.Α.) το 2019 ως αποτέλεσμα της πρόσκλησης ΑΤΤ071. Καθώς το κείμενο του ΠΕΠ περιέχει εκτεταμένο εύρος μέσων εφαρμογής, υπάρχει μεγάλη (σχεδόν) απόλυτη σύμπτωση με το σχέδιο δράσης της ΠΣΕΕ, με εξαίρεση τον ΘΣ8 για τον οποίο αναφέρονται ως πηγές χρηματοδότησης τα τομεακά προγράμματα (ΕΠΑνΕΚ, ΕΠΑΝΑΔ και ΠΑΝ). Σε ό,τι αφορά το ενδιαφέρον των δυνητικών δικαιούχων, στις περισσότερες προσκλήσεις το σύνολο της αιτούμενης δημόσιας δαπάνης ξεπερνούσε τον προϋπολογισμό της πρόσκλησης (ειδικά στην πρόσκληση ΑΤΤ123 η οποία μεταφέρθηκε προς υλοποίηση στην περίοδο 2021-2027). Ο λόγος αριθμός υποβολών / αριθμός εντάξεων ανά πρόσκληση για τις 10 προσκλήσεις που αποτελούν αντικείμενο της αξιολόγησης κυμαίνεται από το 1 έως το 1,2 και η συνολική τιμή του δείκτη Α2.3.1 = 1,10.

Αξιολογικό Ερώτημα **A3. Σε ποιο βαθμό η χρονική διάσταση της υποστήριξης από τα ΠΕΠ προς τις ΠΣΕΕ υλοποιήθηκε όπως είχε σχεδιαστεί; Ποιοι ήταν οι παράγοντες που οδήγησαν σε τυχόν αποκλίσεις;**

Επίδοση

Βασικά ευρήματα

Η ενεργοποίηση των Προσκλήσεων του ΠΕΠ Αττικής ξεκίνησε σχετικά σύντομα με τις προσκλήσεις προς ένταξη δύο έργων – γέφυρας από το ΠΕΠ 2007-2013. Στη συνέχεια όμως καθυστέρησε σημαντικά συμπαρασύροντας και την περίοδο υλοποίησης. Σε χαμηλό επίπεδο (κάτω του 50%) κινήθηκε και το ποσοστό πληρωμών προς δικαιούχους.

Τεκμηρίωση Η ΠΣΕΕ εγκρίθηκε τον Μάιο του 2015, ενώ οι δύο πρώτες προσκλήσεις δημοσιεύτηκαν τον Αύγουστο και τον Δεκέμβριο του 2016, όμως αφορούσαν σε δύο έργα – γέφυρες του ΠΕΠ 2007-2013. Η πρώτη στην ουσία πρόσκληση του νέου προγράμματος δημοσιεύθηκε τον Μάρτιο του 2018 (δημιουργία ΚΕ.Κ.Π.Α) και η

τελευταία τον Σεπτέμβριο του 2020 (Κοινότητας Γνώσης και Καινοτομίας για τη Γαλάζια Οικονομία στον Πειραιά). Οι δύο μεταφερόμενες προσκλήσεις (συνεργατικά ερευνητικά και clusters δημοσιεύθηκαν τον Νοέμβριο του 2020 και τον Σεπτέμβριο του 2018 αντίστοιχα.

Ο μέσος όρος μεταξύ της έγκρισης της ΠΣΕΕ και της δημοσίευσης των 10 προσκλήσεων που αξιολογούνται είναι 1433 ημέρες (δείκτης A3.1.1). Οι χρόνοι ένταξης των έργων ήταν σαφώς συντομότεροι με μέσο όρο 305 ημέρες (δείκτης A3.1.2), ενώ η μέση διάρκεια των ενταγμένων δράσεων ήταν επίσης μεγάλη με μέση τιμή 1310 ημέρες (δείκτης A3.1.3).

Ως άμεση συνέπεια το σύνολο των πληρωμών στους δικαιούχους να κυμαίνεται στο μέτριο ποσοστό 47,06% της συνολικής ΔΔ και ορισμένα από τα έργα να συζητείται να μεταφερθούν μερικώς στην ερχόμενη προγραμματική περίοδο (εκτός από τις δύο προσκλήσεις για τις οποίες έχει γίνει εκτενής αναφορά).

Οι κύριοι παράγοντες που οδήγησαν στις παραπάνω αποκλίσεις (δείκτης A3.2.1) ήταν:

- Καθυστέρηση στην έναρξη υλοποίησης δράσεων ΕΤΑΚ λόγω της αναμονής συμμόρφωσης με τις εκ των προτέρων αιρεσιμότητες 1.1 και 1.2
- Αδυναμία της ΕΥΔ, αριθμητικά και σε επίπεδο τεχνογνωσίας, για να διαχειριστεί πράξεις κρατικών ενισχύσεων με τελικούς δικαιούχους επιχειρήσεις.
- Καθυστερήσεις στις διαγωνιστικές διαδικασίες κυρίως σε έργα δημόσιων φορέων (πχ ερευνητικές υποδομές) οδήγησαν σε σημαντικές αποκλίσεις στο χρονοδιάγραμμα υλοποίησης αντίστοιχων δράσεων.

Αξιολογικό Ερώτημα **A4. Σε ποιο βαθμό πέτυχαν οι δράσεις των ΠΣΕΕ τις αναμενόμενες εκροές;**

Επίδοση

Βασικά ευρήματα

Για τέσσερεις από τους 12 βασικούς δείκτες εκροών, οι επιτευχθείσες τιμές υπολείπονται αρκετά των τιμών στόχου. Επιπλέον οι εκτιμήσεις των τιμών που δόθηκαν από στελέχη της ΕΥΔ δεν βασίζονται σε πραγματικά δεδομένα τα οποία να έχουν τεκμηριωθεί από αναφορές φυσικού αντικείμενου από τους ενδιαμέσους φορείς υλοποίησης, που αποτελούν και την πλειοψηφία των δράσεων.

Τεκμηρίωση

Για τις τιμές στόχου 2023 στους δείκτες εκροών του ΠΕΠ, από την AIR 2022 φαίνεται ότι οι πραγματοποιηθείσες τιμές απέχουν των τιμών στόχου κι αυτό εξηγείται από τη μεθοδολογία καταχώρησης των τιμών από ολοκληρωμένες προσκλήσεις. Αντίθετα σε σχέση με τις εκτιμώμενες τιμές οι οποίες δόθηκαν από τα στελέχη της ΕΥΔ ΕΠ Αττικής ισχύουν τα εξής:

Εργαλείο Πολιτικής	Κωδικός Δείκτη	Τιμή στόχου 2023	Αριθμός Ενταγμένων Έργων με τιμή στο δείκτη	Αριθμός ολοκληρωμένων έργων με τιμή στο δείκτη	Επίτευξη τιμών δείκτη
ΕΠ2	CO25	397,71	14	14	213
	CO26	5	1	1	5
	06002	2	2	2	2
	SO033	29	16	16	16

ΕΠ16	SO027	1	1	1	1
	T3302	1	1	1	1
	SO007	7	2	2	7
	06201	98	2	2	98
ΕΠ14	CO04	142	3	2	32
	CO05	80	1	1	0
	11313	2	1	1	2
ΕΠ13	CO05 EKT	2260	2	2	1520

- Σε σχέση με το ΕΠ2 στην πρόσκληση ΑΤΤ100 ο δείκτης των ερευνητών έχει επιτευχθεί κατά 54% ενώ η τιμή για τις ερευνητικές υποδομές που ενισχύονται επίσης επιτυγχάνεται μερικώς (55%).
- Οι δείκτες των φορέων στήριξης του οικοσυστήματος καινοτομίας προβλέπεται να εκπληρωθούν κατά 100%.
- Οι δομές επιτάχυνσης της τοπικής επιχειρηματικότητας (ΕΠ14) δε φαίνεται να είναι σε θέση να υλοποιήσουν το στόχο τους εντός της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου.
- Το ίδιο φαίνεται να ισχύει για τον δείκτη του αριθμού των απασχολούμενων που καταρτίστηκαν (ΕΠ13) ο οποίος υλοποιείται σε ποσοστό 67% για τα δύο ενταγμένα έργα της πρόσκλησης ΑΤΤ098.

Καθώς η πλειονότητα των δράσεων (πλην των ερευνητικών υποδομών) έχουν ως δικαιούχους φορείς, ενώ οι δείκτες αφορούν κυρίως ωφελούμενους (επιχειρήσεις ή/και φυσικά πρόσωπα) η ομάδα αξιολόγησης προτείνει τον επανέλεγχο των παραπάνω επιδόσεων με πραγματικά δεδομένα τα οποία θα τεκμηριώσουν οι ενδιαμέσσοι φορείς υλοποίησης των έργων.

Το σύνολο των ενταγμένων έργων υλοποιείται από 24 φορείς με διακριτό ΑΦΜ.

Αξιολογικό Ερώτημα **A5. Ποιοι ήταν οι κύριοι παράγοντες που επηρέασαν τη συνολική αποτελεσματικότητα;**

Επίδοση Δεν έχει εφαρμογή

Βασικά ευρήματα Οι παράγοντες που επηρέασαν την αποτελεσματικότητα στην υλοποίηση δράσεων ΕΤΑΚ (αλλά και υποστήριξης της επιχειρηματικότητας) διακρίνονται σε εξωγενείς όσο και ενδογενείς. Το έλλειμμα πρότερης εμπειρίας και η καθυστερημένη οριστικοποίηση του σχήματος διακυβέρνησης της RIS3 σημειώνονται ως οι σημαντικότεροι παράγοντες του εσωτερικού περιβάλλοντος ενώ οι συνέπειες από τα συνεχή έκτακτα γεγονότα στην Αττική διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στην υλοποίηση των δράσεων.

Τεκμηρίωση Οι κύριοι παράγοντες που επηρέασαν τη συνολική αποτελεσματικότητα ήταν οι παρακάτω:

- Έλλειμμα εμπειρίας στη σχεδίαση και υλοποίηση δράσεων ΕΤΑΚ και επιχειρηματικότητας, καθώς στην προηγούμενη προγραμματική περίοδο το σύνολο των παρεμβάσεων υλοποιήθηκε κεντρικά.
- Δυσκολία στην προσέλκυση του ενδιαφέροντος κρίσιμης μάζας εκπροσώπων της τετραπλής έλικας και ειδικά των επιχειρήσεων στη διαδικασία της επιχειρηματικής ανακάλυψης, συνεπώς και στο σχεδιασμό δράσεων που να ταιριάζουν στις ανάγκες τους.
- Δυσκολία στην προσαρμογή των προσκλήσεων στις επιταγές του κανονιστικού πλαισίου επενδύσεων από τον ιδιωτικό τομέα (κρατικές ενισχύσεις).

- Αλλαγή στη βασική στόχευση των Επ. Προγραμμάτων από αύξηση της ανταγωνιστικότητας σε ενίσχυση ρευστότητας των επιχειρήσεων (ειδικά των μικρότερων) λόγω των δυσμενών συνθηκών από τους περιορισμούς λειτουργίας λόγω των έκτακτων γεγονότων που επηρέασαν από το 2017 την Αττική (πλημμύρες, φωτιά και πανδημία).
- Ελλιπής συντονισμός μεταξύ του περιφερειακού μηχανισμού σχεδιασμού με τους αντίστοιχους εθνικούς.
- Καθυστέρηση στην εφαρμογή του σχήματος διακυβέρνησης της ΠΣΕΕ.

Με βάση τα αποτελέσματα της έρευνας πεδίου, για το σύνολο των εργαλείων πολιτικής, προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα από την οπτική των ωφελομένων:

- Τα προβλήματα εφαρμογής των διαδικασιών δημόσιων συμβάσεων (SQ007) χαρακτηρίστηκε ως ο παράγοντας με την μεγαλύτερη επίδραση στην υλοποίηση από το 62%, στοιχείο πολύ φυσιολογικό αν αναλογιστούμε ότι το σύνολο των δράσεων υλοποιήθηκε από φορείς του δημόσιου ή του ευρύτερου δημόσιου τομέα.
- Η επίδραση της πανδημίας COVID-19 είτε στον φορέα (SQ012) είτε στην αγορά δραστηριοποίησης του φορέα (SQ013) χαρακτηρίστηκε ως μέτρια ή υψηλή επίσης στο 62% και το 50% των έργων αντίστοιχα.
- Ο υψηλός διοικητικός φόρτος και το κόστος διαχείρισης (SQ006) χαρακτηρίστηκε ως έχουσα μέτρια ή υψηλή επίπτωση στο 35% των έργων.
- Τέλος η περιορισμένη διαθεσιμότητα πόρων (SQ03) χαρακτηρίστηκε ως μέτρια ή υψηλή στο 35% των έργων αντίστοιχα.

Αποδοτικότητα

Αξιολογικό
Ερώτημα

Επίδοση

Βασικά
ευρήματα

B1. Σε ποιο βαθμό η ένταση της χρηματοδότησης ήταν επαρκής για να δημιουργήσει επιπτώσεις;

Η ένταση της χρηματοδότησης για δράσεις υποστήριξης της ΠΣΕΕ από το ΠΕΠ Αττικής υπήρξε χαμηλή (18,91%) και δεν μπορεί να επηρεάσει τους στόχους αποτελεσμάτων που έχουν τεθεί για τους ειδικούς στόχους που σχετίζονται με τους ΘΣ 1, 2, 3 και 8. Το τελευταίο ενισχύεται και από την απουσία δράσεων υποστήριξης προς τελικούς δικαιούχους επιχειρήσεις. Η ανάλυση του μοναδιαίου κόστους ανά δείκτη εκροής δείχνει να μην υπάρχει διαφορά σε αρκετές προσκλήσεις, ενώ σε όποιες υπάρχουν διαφορές οι τελικές πληρωμές των έργων θα είναι κατά μέσο όρο μικρότερες από τον αρχικά συμβασιοποιημένο προϋπολογισμό.

Τεκμηρίωση

Με βάση τις εκτιμήσεις του Αναλυτικού Σχεδίου Δράσης της ΠΣΕΕ (Παράρτημα Ι της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Περιφέρεια Αττικής) το σύνολο της απαιτούμενης χρηματοδότησης των δράσεων για την επίτευξη των στόχων της στρατηγικής (από όλες τις πηγές) ανερχόταν σε €965εκατ. Από τα μέχρι στιγμής δεδομένα φαίνεται ότι οι φορείς της Αττικής απορρόφησαν το μεγαλύτερο ποσοστό της απαιτούμενης χρηματοδότησης από υπερτοπικά χρηματοδοτικά μέσα (τομεακά ΕΠ, HORIZON 2020, κλπ), ενώ η χρηματοδότηση από το ΠΕΠ υπολειπόταν σημαντικά του αρχικού στόχου και κυρίως δεν ήταν αντίστοιχη του δυναμικού καινοτομίας και επιχειρηματικότητας της περιφέρειας.

Στη συνέχεια εξετάστηκαν δύο παράμετροι: Η κατανομή της ΔΔ ανά εργαλείο πολιτικής που εφαρμόστηκε στο σύνολο των ενταγμένων έργων σε δράσεις RIS3 και

των συνολικών πόρων του ΠΕΠ στους ΘΣ1,2,3 και 8 εκτός των δράσεων σχετικών με έκτακτα γεγονότα. Αναλυτικά είχαμε (Δείκτης B.1.1.1):

<i>ΕΠ</i>	<i>Συμβασιολογημένη Δημόσια Δαπάνη</i>	<i>Ποσοστό στη Συμβασιολογημένη ΔΑ όλων των ΕΠ</i>	<i>Ποσοστό στη Συμβασιολογημένη ΔΑ των ΘΣ1,2,3,8 του ΠΕΠ</i>
ΕΠ2	16.202.653	53,86%	10,19%
ΕΠ16	3.957.453	13,15%	2,49%
ΕΠ12	2.348.104	7,80%	1,48%
ΕΠ13	7.576.536	25,18%	4,76%
ΣΥΝΟΛΟ	30.084.746	100%	18,91%

Οι δράσεις ενίσχυσης των ερευνητικών υποδομών και των δράσεων κατάρτισης φαίνεται να απορροφούν τη μερίδα του λέοντος ενώ από τη λίστα απουσιάζουν οι κατ' εξοχήν δράσεις ΕΤΑΚ για επιχειρήσεις, όπως έχει ήδη εξηγηθεί σχετικά με την πρόσκληση των συνεργατικών ερευνητικών έργων και των clusters που μεταφέρθηκαν στην επόμενη προγραμματική περίοδο. Συνολικά οι σχετικές με την RIS3 δράσεις απορρόφησαν το 18,91% των πόρων του ΠΕΠ ΘΣ1,2,3 εκτός των δράσεων σχετικών με έκτακτα γεγονότα και 6,91% εάν συνυπολογιστούν και οι τελευταίες (Δείκτης B.1.1.1.β). Η τιμή του δείκτη φανερώνει ότι η ένταση χρηματοδότησης των δράσεων υποστήριξης της ΠΣΕΕ μέσω των ενεργοποιημένων Εργαλείων Πολιτικής δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να χαρακτηριστεί ως επαρκής για την επίτευξη των στόχων του ΠΕΠ Αττικής.

Η δεύτερη παράμετρος που εξετάστηκε είναι η δαπάνη/κόστος των δράσεων ανά μονάδα εκροής του κυριότερου δείκτη που εκφράζει κάθε εργαλείο πολιτικής για τα ενταγμένα και τα ολοκληρωμένα έργα. Ο υπολογισμός ανά εργαλείο πολιτικής έδωσε τα παρακάτω αποτελέσματα:

<i>Εργ. Πολιτικής</i>	<i>Δείκτης</i>	<i>B1.1.2.α</i>	<i>B1.1.2.β</i>	<i>Διαφορά</i>
ΕΠ2	CO25	26.464	17.498	-33,88%
	CO26	600.000	600.000	0,00%
	06002	2.838.817	2.838.817	0,00%
	SO033	389.816	266.227	-31,70%
ΕΠ16	SO027	1.359.728	1.359.728	0,00%
	T3302	1.359.728	1.359.728	0,00%
	SO007	371.104	371.104	0,00%
	06201	26.507	26.507	0,00%
ΕΠ14	CO04	34.391	29.715	-13,60%
	CO05	49.158	0	-100,00%
	11313	1.346.492	1.346.492	0,00%
ΕΠ13	CO05 EKT	1.751	1.545	-11,78%

Όπως έχει αναφερθεί και στο αξιολογικό ερώτημα Α4, οι περισσότεροι δείκτες εκροών υπολογίστηκαν από εκτιμήσεις της ΕΥΔ και όχι δεδομένα των ενδιαμέσων φορέων, επομένως και ο υπολογισμός των μοναδιαίων στοιχείων κόστους επηρεάζεται από την παραπάνω διαπίστωση.

Από την παρατήρηση των παραπάνω δεδομένων η ταύτιση στις περισσότερες κατηγορίες ενταγμένων και ολοκληρωμένων.

Και οι δύο δείκτες θα αξιολογηθούν συγκριτικά στο σύνολο των περιφερειών για εξαγωγή περαιτέρω συμπερασμάτων.

Αξιολογικό Ερώτημα **B2. Αξιοποιήθηκαν πιθανές συνέργειες ή οικονομίες κλίμακας με τομεακά ή ευρωπαϊκά προγράμματα;**

Επίδοση

Βασικά ευρήματα

Δεν υπήρξε αναγνώριση συνεργειών σε αντίστοιχες παρεμβάσεις σε ευρωπαϊκά προγράμματα. Σε ό,τι αφορά σε τομεακά, παρόλο που υπήρχαν προφανείς επικαλύψεις σε στρατηγικές προτεραιότητες και μέσα εφαρμογής, δεν υπήρξε κάποια οργανωμένη και συντονισμένη προσπάθεια δημιουργίας μιας διεπιφάνειας συνεργασίας με τις ομάδες σχεδιασμού και υλοποίησης των τομεακών προγραμμάτων.

Τεκμηρίωση

Παραδείγματα παρόμοιων με τα ενεργοποιημένα εργαλεία πολιτικής του ΠΕΠ σε τομεακά Προγράμματα και κυρίως στο ΕΠΑνΕΚ είναι τα ακόλουθα:

- ΕΠ2: Πρόσκληση 031 - «Δράση στρατηγικής ανάπτυξης Ερευνητικών και Τεχνολογικών Φορέων».
- ΕΠ16: Δεν υπάρχει αντίστοιχη πρόσκληση στο ΕΠΑνΕΚ. Η μοναδική που καλύπτει κάποιες από τις δραστηριότητες της Δομής είναι η Πρόκληση 59 "ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ (MONITORING MECHANISM) ΤΗΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ RIS3- ΣΥΛΛΟΓΗ & ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΔΕΙΚΤΩΝ"
- ΕΠ13: Στο πλαίσιο του ΕΠΑνΕΚ ενεργοποιήθηκαν 6 προσκλήσεις άμεσα ή έμμεσα σχετικές με το ΕΠ13 (4932/151, 2494/089, 3319/110, 1511/024, 3712/121, 6236/09_ΕΠΑΝΕΚ_ΕΚΤ).
- ΕΠ14: Δεν υπάρχει αντίστοιχη πρόσκληση στο ΕΠΑνΕΚ.

Σε ό,τι αφορά ευρωπαϊκά προγράμματα υπήρξε μια απόπειρα παρακολούθησης των τάσεων που δημιουργούνται ως συνέπεια των προσκλήσεων του HORIZON 2020 ώστε να χρησιμεύσουν ως οδηγός για τοπικής εμβέλειας δράσεις, αλλά δεν απέδωσε κάποια απτά αποτελέσματα.

Δεν διαπιστώθηκε κάποια οργανωμένη προσπάθεια παρακολούθησης ή/και δημιουργίας συνεργειών με άλλες δομές ή ομάδες διαχείρισης των τομεακών ή των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων.

Συνοχή

Αξιολογικό Ερώτημα

G1. Σε ποιο βαθμό τα εργαλεία πολιτικής που ενεργοποιήθηκαν επικαλυπτόταν με αντίστοιχα που ενεργοποιήθηκαν μέσω των τομεακών προγραμμάτων, ιδίως του ΕΠΑνΕΚ;

Επίδοση

Βασικά ευρήματα

Από τις 10 προσκλήσεις που ενεργοποιήθηκαν (και υλοποιήθηκαν), για τις 6 δεν υπάρχουν ομοειδείς σε τομεακά ΕΠ, ενώ από τις υπόλοιπες 4, στις 3 δεν παρουσιάζονται χρονικές επικαλύψεις. Φαίνεται να δρουν συμπληρωματικά με τις ομοειδείς των τομεακών και να προσπαθούν να καλύψουν και περιφερειακές ανάγκες.

Τεκμηρίωση

Δύο βασικές παράμετροι εξετάζονται για την αξιολόγηση του κριτηρίου της συνοχής των δράσεων του ΠΕΠ Αττικής με αντίστοιχες δράσεις του ΕΠΑνΕΚ, αυτό της χρονικής επικάλυψης και της θεματικής επικάλυψης αντίστοιχα.

ΕΠ2. Στο ΕΠΑνΕΚ ξεχωρίζει η Πρόσκληση 031 «Δράση στρατηγικής ανάπτυξης Ερευνητικών και Τεχνολογικών Φορέων» (29/07/2016) διότι από τις προσκλήσεις της Επενδυτικής Προτεραιότητας 1α ενίσχυσε αποκλειστικά παγιοποιήσεις ερευνητικών υποδομών σε αντίθεση με ομοειδείς (039, 088) οι οποίες έδιναν βάρος κατ' αρχήν στην ενίσχυση ερευνητικών δραστηριοτήτων με κύρια ενισχυόμενη δαπάνη τις δαπάνες ερευνητικού προσωπικού και συμπληρωματικά επιστημονικού εξοπλισμού. Οι δύο προσκλήσεις γέφυρες (ΑΤΤ034 & ΑΤΤ045) προηγήθηκαν της 031 του ΕΠΑνΕΚ, και στην δημοσίευση και στην ένταξη των έργων, επομένως δεν υπήρχε χρονική επικάλυψη. Αντίστοιχα η ΑΤΤ100 δημοσιεύθηκε τον 12^ο του 2019, δηλαδή πολύ αργότερα της 031 η οποία είχε καταληκτική ημερομηνία 30.03.2018. Σε ό,τι αφορά στην συμπληρωματικότητα, τις ερευνητικές υποδομές υπήρξε συμπληρωματικότητα καθώς οι αντίστοιχες προσκλήσεις του ΕΠΑνΕΚ ενίσχυαν ΕΥ του εθνικού οδικού Χάρτη, ενώ στο ΠΕΠ ενισχύθηκαν Εργαστήρια με τοπικό χαρακτήρα και κύρια στόχευση τη διασύνδεσή τους με τις επιχειρήσεις της περιοχής. ΕΠ14. Δεν υπήρξε κάποια πρόσκληση σε εθνικό επίπεδο που να θεωρείται ότι συμπληρώνει ή επικαλύπτει την δράση για τη δημιουργία μηχανισμών επιτάχυνσης καινοτόμου επιχειρηματικότητας.

ΕΠ16. Δεν υπήρξε κάποια πρόσκληση σε εθνικό επίπεδο που να θεωρείται ότι συμπληρώνει ή επικαλύπτει την δράση για την ίδρυση και λειτουργία των μηχανισμών υποστήριξης των τοπικών οικοσυστημάτων καινοτομίας, ειδικά με την χρήση εργαλείων ΟΧΕ/ΒΑΑ.

ΕΠ13. Η ΑΤΤ098 που ενδιαφέρει προκηρύχθηκε τον 7^ο/2020 με καταληκτική ημερομηνία τον 11^ο/2020. Το διάστημα ενεργοποίησής της συμπίπτει με το αντίστοιχο της 3712/121 του ΕΠΑνΕΚ (7^{ος}/19 έως 12^{ος}/20), επομένως η τιμή του δείκτη Γ.1.1.1 λαμβάνει την τιμή 132 ημέρες. Όμως καθώς η περιφερειακή πρόσκληση απευθύνεται σε 6 ονοματισμένους φορείς είναι δόκιμος ο ισχυρισμός ότι δεν επηρέασε την πορεία ενεργοποίησής της. Σε ό,τι αφορά στη θεματική στόχευση, αυτή επηρεάζεται από τη φύση των 6 φορέων στους οποίους απευθύνεται με τους προϋπολογισμούς να διαμορφώνονται ανάλογα.

Αξιολογικό Ερώτημα

Γ2. Σε ποιο βαθμό τα εργαλεία πολιτικής που ενεργοποιήθηκαν μέσω των ΠΕΠ επικαλύπτονται με αντίστοιχα που ενεργοποιήθηκαν εκτός των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ);

Επίδοση

Βασικά ευρήματα Τεκμηρίωση

Για τα εργαλεία πολιτικής που ενεργοποιήθηκαν από το ΠΕΠ Αττικής δε φαίνεται να υπάρχει επικάλυψη ή συμπληρωματικότητα με αντίστοιχα εκτός ΕΔΕΤ.

ΕΠ2. Σε έργα στο πλαίσιο του Horizon 2020 διακρίνεται ως επιλέξιμη δαπάνη για αγορά επιστημονικού εξοπλισμού και βελτίωση υποδομών. Στο ΕΛΙΔΕΚ επίσης δίνεται σε συγκεκριμένες παρεμβάσεις χρηματοδότηση για αγορά εξειδικευμένου εξοπλισμού.

ΕΠ16. Δεν υπήρχαν παρόμοιες δράσεις εκτός ΕΔΕΤ.

ΕΠ14. Δεν υπήρχαν έργα υποστήριξης επιταχυντών επιχειρηματικότητας εκτός ΕΔΕΤ.

ΕΠ13. Εκτός του ΕΚΤ το οποίο χρηματοδοτεί τις δράσεις του ΕΠΑνΕΚ, η Πρωτοβουλία για την Απασχόληση των Νέων (ΠΑΝ) χρηματοδοτεί τις προσκλήσεις του ΕΠΑΝΑΔ (μ.ό. Πρόσκλησης 22Μ€).

Συνάφεια

Αξιολογικό Ερώτημα **Δ1. Σε ποιο βαθμό τα εργαλεία πολιτικής που ενεργοποιήθηκαν από τα ΠΕΠ κάλυπταν τις διαπιστωμένες ανάγκες που αναφέρονται στις ΠΣΕΕ;**

Επίδοση

Βασικά ευρήματα Ενεργοποιήθηκαν 6 (και υλοποιήθηκαν τα 4) από τα αρχικά προβλεπόμενα 11 εργαλεία. Με βάση τα δεδομένα υλοποίησης δε φαίνεται να καλύπτονται ούτε ποιοτικά ούτε ποσοτικά οι ανάγκες όπως είχαν διατυπωθεί στη Λογική της Παρέμβασης του κειμένου της ΠΣΕΕ, ούτε στις προβλεπόμενες παρεμβάσεις του Σχεδίου Δράσης.

Τεκμηρίωση Στο Παράρτημα Ι «Λεπτομερές Σχέδιο Δράσης» της ΠΣΕΕ Αττικής περιγράφονται πολύ αναλυτικά οι προτεινόμενες δράσεις για την επίτευξη των στόχων της ΠΣΕΕ, δίνονται μοναδιαία κόστη, συνολικό ύψος προϋπολογισμών και εκτίμηση απαιτούμενης δημόσιας δαπάνης. Οι πίνακες περιέχουν πιθανές πηγές χρηματοδότησης χωρίς όμως να δίνεται κατανομή ανά πηγή. Το σύνολο της προβλεπόμενης απαίτησης σε δημόσια χρηματοδότηση ανέρχεται σε €965,32εκατ. Το ΠΕΠ 2014-2020 μπορεί να χαρακτηριστεί ως το δεύτερο σημαντικότερο χρηματοδοτικό εργαλείο (μετά το ΕΠΑνΕΚ). Όπως είδαμε στην ενότητα «Ενεργοποίηση Εργαλείων Πολιτικής», το σύνολο της δημόσιας δαπάνης για δράσεις σχετικές με την ΠΣΕΕ ανήλθε σε €30,08εκατ. δηλαδή κατά πολύ μικρότερη της αναμενόμενης κατανομής με βάση της προβλέψεις της ΠΣΕΕ. Από την σύγκριση των εργαλείων πολιτικής τα οποία προτάθηκαν στο ΠΕΠ και αυτών που τελικά υλοποιήθηκαν παρατηρείται σημαντική υστέρηση τόσο ποσοτικά (αριθμός προσκλήσεων, πλήθος δικαιούχων, σύνολο δημόσιας δαπάνης) όσο και ποιοτικά. Στα θετικά σημεία αξίζει να αναφερθεί η διαφοροποίηση από την πλειοψηφία των λοιπών ΠΕΠ στην ενεργοποίηση τοπικών φορέων ως τελικούς δικαιούχους δράσεων ΟΧΕ/ΒΑΑ με τελικό στόχο τη διέγερση τοπικών επιχειρήσεων ή εν δυνάμει επιχειρηματιών (για παράδειγμα επιταχυντές επιχειρηματικότητας). Θα πρέπει όμως με την ολοκλήρωση των δράσεων να γίνει έρευνα της ικανοποίησης των τελικών ωφελούμενων (λήπτες των υπηρεσιών) ώστε να αξιολογηθεί η προσφορά των ενδιάμεσων φορέων στην επίτευξη των στόχων. Αντίθετα, λόγω της μετακίνησης πόρων από το σύνολο των ΘΣ για την χρηματοδότηση των μέτρων ενίσχυσης της ρευστότητας λόγω Covid-19 και της καθυστέρησης στην αξιολόγηση των προτάσεων στην Πρόσκληση ενίσχυσης των συνεργειών έρευνας και καινοτομίας, δεν υλοποιήθηκε ο βασικός στρατηγικός άξονας της προώθησης των E&A δραστηριοτήτων στις επιχειρήσεις της περιοχής.

Αξιολογικό Ερώτημα **Δ2. Σε ποιο βαθμό οι επενδύσεις των ΠΕΠ μέσω των ΘΣ1,2,3 και 8 τροφοδότησαν δράσεις που υποστήριζαν τις ΠΣΕΕ;**

Επίδοση

Βασικά ευρήματα Με την εξαίρεση του ΘΣ1, οι υπόλοιπες δράσεις που εξυπηρετούν τους στόχους της έξυπνης εξειδίκευσης παρουσιάζουν χαμηλές τιμές στην αναλογία χρηματοδότησης προς το σύνολο των δράσεων στους αντίστοιχους ΘΣ.

Τεκμηρίωση Υπολογίστηκε η αναλογία ενταγμένων έργων σχετικών με την ΠΣΕΕ ως προς το σύνολο των έργων στους ΘΣ1,2,3,8 και η αναλογία της δημόσιας δαπάνης με τον ίδιο τρόπο. Για τα έργα του ΘΣ3 δεν ελήφθησαν υπόψη έργα ενίσχυσης ρευστότητας λόγω έκτακτων αναγκών (Covid, Μάνδρα, Μάτι).

Η συνολική αναλογία έργων ΠΣΕΕ προς το σύνολο των ενταγμένων είναι 6,76% και η αντίστοιχη της δημόσιας δαπάνης ανέρχεται σε 17,22% με την παρακάτω ανάλυση.

Θεματικός Στόχος	Δ2.1.1	Δ2.1.2
ΘΣ1	78,95%	100%
ΘΣ2	0,00%	0,00%
ΘΣ3 (εκτός Covid)	1,17%	5,34%
ΘΣ8	50,00%	48,73%

Εάν συνυπολογιστούν όμως και οι δράσεις υποστήριξης των επιχειρήσεων για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας τότε οι τιμές μειώνονται αισθητά (Δείκτης Δ.2.1.1=0,23% και Δ.2.1.2=6,91%).

Προστιθέμενη Αξία

Αξιολογικό Ερώτημα **E1. Σε ποιο βαθμό θα είχαν επιτευχθεί οι στόχοι των ΠΣΕΕ χωρίς την υποστήριξη των ΠΕΠ;**

Επίδοση

Βασικά ευρήματα

Δύο από τα εργαλεία πολιτικής που εφαρμόστηκαν στο ΠΕΠ Αττικής ήταν διαφορετικά από των τομεακών επιχειρησιακών προγραμμάτων. Για τα άλλα δύο, η σύγκριση της συμμετοχής των τοπικών φορέων σε περιφερειακές και εθνικές προσκλήσεις δείχνει ισορροπία στη συμμετοχή.

Τεκμηρίωση

Στο πλαίσιο του ΠΕΠ ενεργοποιήθηκαν δύο εργαλεία πολιτικής μέσω 6 προσκλήσεων χωρίς να έχουν περιληφθεί από τα αντίστοιχα τομεακά: (α) η δημιουργία του Κ.ΕΠ.Κ.Α, του e-INNO-HUB Δυτικής Αθήνας και η δομή υποστήριξης της Γαλάζιας Οικονομίας (ΕΠ16) με σύνολο ΔΔ €3,96εκατ. (β) η δημιουργία και υποστήριξη δομών υποστήριξης καινοτόμου επιχειρηματικότητας με σύνολο ΔΔ €7,58εκατ. Το ποσοστό της ΔΔ των δύο παραπάνω εργαλείων πολιτικής ανέρχεται σε 38% επί του συνόλου των συναφών με την ΠΣΕΕ εργαλείων πολιτικής που ενεργοποιήθηκαν και υλοποιούνται. Όλα τα υπόλοιπα μέσα εφαρμογής επικαλύπτονταν σε μεγάλο βαθμό με ομοειδείς δράσεις των τομεακών προγραμμάτων και κυρίως του ΕΠΑνΕΚ.

Για την αξιολόγηση της προστιθέμενης αξίας των υπόλοιπων εργαλείων υπολογίστηκε κατ' αρχήν ο λόγος της έντασης ενίσχυσης των ενταγμένων έργων στο ΠΕΠ σε σχέση με τα ενταγμένα από ομοειδείς προσκλήσεις (σύμφωνα και με τη λίστα του αξιολογικού ερωτήματος Β2 και Γ1). Τα αποτελέσματα είναι τα παρακάτω:

ΕΠ2: Στην πρόσκληση 031 «ΔΡΑΣΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ» εντάχθηκαν 10 φορείς της περιφέρειας Αττικής με σύνολο ΔΔ €17,28εκατ.

ΕΠ13: Σε 6 σχετικές προσκλήσεις εντάχθηκαν δικαιούχοι της περιφέρειας Αττικής με σύνολο ΔΔ €82,91εκατ. (από στοιχεία του ΟΠΣ/ΕΣΠΑ δεν μπορεί να εξαχθεί ο ακριβής αριθμός δικαιούχων ανά Περιφέρεια).

Αφού λάβαμε υπόψη τους κοινούς ωφελούμενους από ΠΕΠ και ΕΠΑΝΕΚ, καταλήγουμε στον υπολογισμό των δύο δεικτών ως εξής:

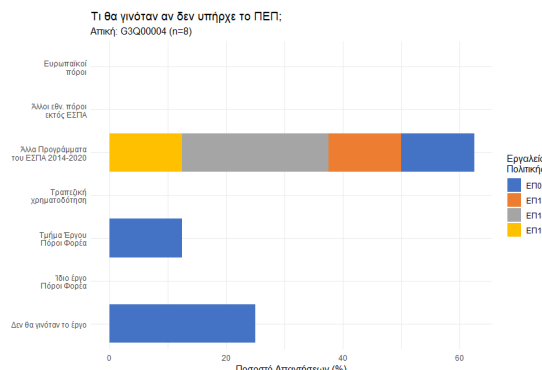
ΕΠ	ΠΕΠ	Τομεακά	Ε2.1.1	Δικαιούχοι ΠΕΠ	Δικαιούχοι τομεακά	Ε2.1.2
ΕΠ2	16.202.653	17.280.646	48,39%	12	10	54,55%
ΕΠ13	2.348.104	82.914.932	2,75%	2	-	-
Σύνολο	18.550.757	100.195.578	15,62%	14	10	58,33%

Εάν γνωρίζαμε τους φορείς της Αττικής που υλοποιούν δράσεις των προσκλήσεων του ΘΣ8 του ΕΠΑνΕΚ η τιμή του δείκτη E2.1.2 θα ήταν αρκετά χαμηλότερη.

Μια ακόμη παράμετρος που εξετάστηκε σχετίζεται με την γνώμη των ωφελομένων σε ό,τι αφορά στην ερώτηση της έρευνας πεδίου «τι θα γινόταν εάν δεν υπήρχε το ΠΕΠ».

Από τις απαντήσεις (8 συμπληρωμένα ερωτηματολόγια) φαίνεται ότι:

- μόνο για το ΕΠ2 (ερευνητικές υποδομές) το ΠΕΠ προσέφερε ουσιαστική συνδρομή και συνεισέφερε στην υλοποίηση ολόκληρου του έργου ή τμήματός του
- οι υπόλοιποι φορείς που εντάχθηκαν στα άλλα εργαλεία πολιτικής θα αναζητούσαν χρηματοδότηση από άλλες προσκλήσεις του ΕΣΠΑ.

Η τελευταία δήλωση, ειδικά των φορέων που εντάχθηκαν σε δράσεις χωρίς την παρουσία ομοειδών προσκλήσεων των τομεακών προγραμμάτων απαιτεί περαιτέρω διερεύνηση.

Επιπτώσεις

Αξιολογικό Ερώτημα **ΣΤ1. Σε ποιο βαθμό οδήγησαν οι δράσεις έξυπνης εξειδίκευσης που ενισχύθηκαν από τα ΠΕΠ στα αναμενόμενα άμεσα και μεσοπρόθεσμα αποτελέσματα;**

Επίδοση

Βασικά ευρήματα

Το σύνολο των 4 εργαλείων πολιτικής που ενεργοποιήθηκαν (και υλοποιήθηκαν). Ο βαθμός επίτευξης των άμεσων και έμμεσων αποτελεσμάτων παρουσιάζει μια πολύ ικανοποιητική εικόνα (άνω του 60% στα κριτήρια που τέθηκαν) σε δύο από αυτά, ενώ στα άλλα δύο η εντύπωση των ερωτώμενων δείχνει μικρότερο βαθμό επίτευξης.

Τεκμηρίωση

Η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της έρευνας πεδίου που διενεργήθηκε με τη συμπλήρωση on-line ερωτηματολογίου ειδικά διαμορφωμένου για κάθε εργαλείο πολιτικής και στάλθηκε στο σύνολο των δικαιούχων, οδήγησε στα εξής συμπεράσματα ανά εργαλείο πολιτικής:

Για το ΕΠ2 (4 απαντήσεις από 16 φορείς γνώσης που ερωτήθηκαν) τα μεν άμεσα αποτελέσματα επιτυγχάνονται σε ποσοστό 75% ενώ τα έμμεσα αποτελέσματα σε ποσοστό 88%.

Για το ΕΠ16 (μία απάντηση στους 3 φορείς/μηχανισμούς που ερωτήθηκαν) τα άμεσα αποτελέσματα επιτυγχάνονται σε ποσοστό 40% ενώ τα έμμεσα αποτελέσματα σε ποσοστό 100%.

Για το ΕΠ14 (2 απαντήσεις από 4 φορείς που δημιούργησαν δομές επιτάχυνσης επιχειρηματικών ιδεών), τόσο τα άμεσα όσο και τα έμμεσα αποτελέσματα επιτυγχάνονται σε ποσοστό 100%.

Για το ΕΠ13 (μία απάντηση από 2 φορείς που ανέλαβαν να υλοποιήσουν προγράμματα κατάρτισης) τα άμεσα αποτελέσματα επιτυγχάνονται σε ποσοστό 25% ενώ τα έμμεσα αποτελέσματα σε ποσοστό 60%.

Υπενθυμίζεται ότι εκτός του ΕΠ2, στα υπόλοιπα εργαλεία πολιτικής ως τελικοί δικαιούχοι εντάχθηκαν τοπικοί φορείς οι οποίοι έδρασαν ως ενδιάμεσοι φορείς σχεδιάζοντας και παρέχοντας υπηρεσίες σχετικές με το αντικείμενο της κάθε πράξης σε τελικούς ωφελομένους (επιχειρήσεις ή φυσικά πρόσωπα). Στο σύνολο των

συγκεκριμένων φορέων στάλθηκαν πρόσθετες ερωτήσεις με στόχο την άντληση ποσοτικών δεδομένων για τους τελικούς ωφελούμενους. Στάλθηκαν ερωτηματολόγια στους 8 φορείς και ελήφθησαν απαντήσεις από τους 4. Οι δύο φορείς παρείχαν υπηρεσίες επιτάχυνσης επιχειρηματικών ιδεών και από τις απαντήσεις τους φαίνεται ότι οι τιμές των δεικτών εκροών που δόθηκαν από την ΕΥΔ ΕΠ Αττικής (CO04&CO05) καλύφθηκαν. Το ίδιο ισχύει και έναν φορέα διάχυσης προώθησης της καινοτομίας στην γαλάζια οικονομία. Αντίθετα, τα δεδομένα ατόμων που έλαβαν υπηρεσίες κατάρτισης όπως απάντησε ο τρίτος φορέας, φαίνεται να υστερεί σε σχέση με την τιμή που δόθηκε από την ΕΥΔ. Δεν δόθηκαν απαντήσεις από τους δύο φορείς υποστήριξης τοπικών οικοσυστημάτων καινοτομίας.

Αξιολογικό Ερώτημα **ΣΤ2. Σε ποιο βαθμό αναμένεται να οδηγήσουν οι δράσεις έξυπνης εξειδίκευσης που ενισχύθηκαν από τα ΠΕΠ σε διατηρήσιμες επιπτώσεις;**

Επίδοση

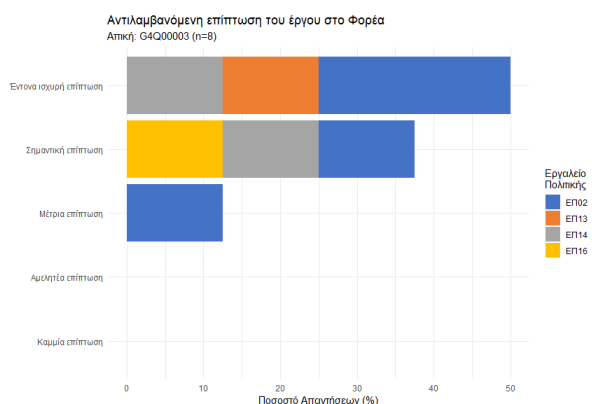
Βασικά ευρήματα

Τα μέχρι στιγμής ευρήματα δεν μπορούν να θεμελιώσουν απάντηση στο αξιολογικό ερώτημα.

Τεκμηρίωση

Οι επιπτώσεις στους στόχους της ΠΣΕΕ από τις δράσεις του ΠΕΠ 2014-2020 όπως εξετάστηκε στο ερώτημα Δ1 θεωρούνται πολύ κατώτερες των αναμενομένων με την εξαίρεση της ενίσχυσης των ερευνητικών υποδομών όπου μπορούν να θεωρηθούν οριακές.

Από τις απαντήσεις σε σχετική ερώτηση στην έρευνα πεδίου, φαίνεται ότι η πλειοψηφία των ενταγμένων φορέων πιστεύει στην επίτευξη μελλοντικής θετικής επίπτωσης από την υλοποίηση του έργου και μάλιστα στο σύνολο των ΕΠ που ενεργοποιήθηκαν. Παρ' όλα αυτά θεωρούμε πως η άποψη αυτή δεν μπορεί να τεκμηριώσει απόλυτα την αξιολόγηση των σχετικών δεικτών επίτευξη και διατήρησης θετικών επιπτώσεων

Αξιολογικό Ερώτημα **ΣΤ3. Σε ποιο βαθμό οι δράσεις έξυπνης εξειδίκευσης που ενισχύθηκαν από τα ΠΕΠ ήταν συμβατές με τη χωρική κατανομή της οικονομικής δραστηριότητας σε επίπεδο περιφερειακής ενότητας;**

Επίδοση

Βασικά ευρήματα

Η κατανομή της έντασης ενίσχυσης των δράσεων του ΠΕΠ στις Περιφερειακές Ενότητες της περιφέρειας Αττικής δείχνει την κατηγοριοποίησή τους σε τρεις κλάσεις και μία ΠΕ στην οποία απουσιάζει η παρουσία κάποιου δικαιούχου ενταγμένης δράσης. Οι επιμέρους δείκτες Gini κυμαίνονται στην περιοχή του 0,4-0,5 η οποία θεωρείται σχετικά ικανοποιητική.

Τεκμηρίωση

Για την αξιολόγηση του συγκεκριμένου κριτηρίου χρησιμοποιούνται δύο δείκτες που μετρούν την σχετική ένταση ενισχύσεων με βάση (α) το κλάσμα της Ακαθάριστης

Προστιθέμενης Αξίας της ΠΕ σε σχέση με το σύνολο της Αττικής (μ.ό, 2014-2020) και (β) το κλάσμα του πληθυσμού της ΠΕ σε σχέση με το σύνολο της Αττικής (σύμφωνα με την απογραφή του 2021). Με βάση τα δεδομένα που παρουσιάστηκαν στην ενότητα Ενεργοποίηση Εργαλείων Πολιτικής οι 7 ΠΕ της Περιφέρειας Αττικής μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε τρεις κλάσεις:

- στην πρώτη κλάση ανήκουν ο Δυτικός Τομέας Αθηνών και ο Πειραιάς/Νήσοι με τιμή πολύ μεγαλύτερη της μονάδας και στους δύο δείκτες
- στην δεύτερη κλάση ανήκουν ο Κεντρικός και ο Βόρειος Τομέας Αθηνών με τιμή κοντά στη μονάδα και στους δύο δείκτες
- τέλος στην τρίτη κλάση ανήκουν ο Νότιος Τομέας Αθηνών, η Ανατολική Αττική και η Δυτ. Αττική στην οποία δεν έχει την έδρα του κανείς από τους δικαιούχους που εντάχθηκαν σε δράσεις σχετικές με την ΠΣΕΕ.

Τα παραπάνω δεδομένα τεκμηριώνονται από τον υπολογισμό των αντίστοιχων δεικτών Gini όπου:

- για το σύνολο της δημόσιας δαπάνης διαμορφώνεται σε 0,4641, συνεπώς με όρους δημόσιας δαπάνης είναι σχετικά ισορροπημένη η κατανομή της στις ΠΕ της Αττικής,
- για την ανηγμένη δημόσια δαπάνη με κριτήριο την ΑΠΑ επιβαρύνεται οριακά και λαμβάνει την τιμή 0,5057,
- για την ανηγμένη δημόσια δαπάνη με πληθυσμιακά κριτήρια εξισορροπείται αρκετά και λαμβάνει την τιμή 0,4316.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ, ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Η προετοιμασία των δύο βασικών κειμένων που αφορούν στην αξιολόγηση, δηλαδή της ΠΣΕΕ Αττικής και το ΠΕΠ 2014-2020 δεν επέτρεψε την τροφοδότηση του δεύτερου από το σύνολο των δεδομένων που θα σχηματοποιούσαν το πλαίσιο εφαρμογής της στρατηγικής, δηλαδή τομείς προτεραιότητας, μέσα εφαρμογής, σχέδιο χρηματοδότησης και σύστημα παρακολούθησης. Η ΠΣΕΕ ολοκληρώθηκε μετά την υποβολή του ΠΕΠ (Μάιος 2015) ενώ η διαδικασία επιχειρηματικής ανακάλυψης ακολούθησε χρονικά την ολοκλήρωση της ΠΣΕΕ. Στην 1η έκδοση του ΠΕΠ διαπιστώνεται αφενός μεγάλος βαθμός συνάφειας των προτεινόμενων ενδεικτικών δράσεων με αυτές του σχεδίου δράσης της ΠΣΕΕ, αλλά όχι ταύτιση των τομέων προτεραιότητας. Το εύρος των εργαλείων πολιτικής που αναγνωρίστηκε στο ΠΕΠ ήταν πολύ ευρύ και δύσκολο να ενεργοποιηθεί από την δομή που διέθετε η ΕΥΔ ΕΠ Αττική (όπως και κάθε ΕΥΔ από τα υπόλοιπα ΠΕΠ). Αυτός ο παράγοντας σε συνδυασμό με αρνητικούς παράγοντες του εξωτερικού περιβάλλοντος (οικονομική κρίση στην έναρξη και έκτακτα γεγονότα στη μέση της περιόδου υλοποίησης) αλλά και ενδογενείς παράγοντες οδήγησαν σε μεγάλες καθυστερήσεις σε όλες τις φάσεις υλοποίησης των σχετικών δράσεων. Οι εισροές, οι εκροές και τα αποτελέσματα των προσκλήσεων ήταν σαφώς κατώτερες της σημαντικότητας του οικοσυστήματος καινοτομίας και επιχειρηματικότητας της περιφέρειας Αττικής. Όλα τα παραπάνω συνηγορούν στην άποψη ότι η **αποτελεσματικότητα** από την ενεργοποίηση των δράσεων κυμάνθηκε σε μη-ικανοποιητικά επίπεδα.

Ως φυσικό επακόλουθο των σημείων που αναφέρθηκαν παραπάνω, είναι προφανές ότι και η **αποδοτικότητα** των δράσεων που υλοποιήθηκαν ήταν μη-επαρκής. Αρκεί η σύγκριση του τελικά συμβασιοποιημένου ύψους δημόσιας δαπάνης με το προβλεπόμενο στο κείμενο της ΠΣΕΕ ή και το αρχικά προτεινόμενο στους χρηματοδοτικούς πίνακες του ΠΕΠ για να καταλήξει κάποιος σε αυτό το συμπέρασμα. Ειδική μνεία επίσης πρέπει να γίνει για την απουσία δράσεων που υλοποιούνται εντός του 2014-2020 με τελικούς δικαιούχους επιχειρήσεις της Αττικής (για δύο προσκλήσεις ενίσχυσης ΕΤΑΚ σε επιχειρήσεις τα ενταγμένα έργα θα υλοποιηθούν εντός του 2021-2027), χωρίς ωστόσο να παραγνωρίζεται η χρονική καθυστέρηση λόγω αντιμετώπισης έκτακτων γεγονότων που επέδρασε αρνητικά σε αυτό.

Η περιφέρεια Αττικής σχεδίασε και εκτέλεσε δύο εργαλεία πολιτικής με την χρησιμοποίηση ενδιάμεσων φορέων ως δικαιούχους, οι οποίοι με τη σειρά τους σχεδίασαν και παρείχαν υπηρεσίες προστιθέμενης αξίας

σε ωφελούμενες επιχειρήσεις ή/και φυσικά πρόσωπα. Εξασφάλισε με αυτόν τον τρόπο αφενός την στήριξη πολιτικών ΟΧΕ/ΒΑΑ και αφετέρου την απουσία «ανταγωνισμού» με ομοειδείς προσκλήσεις του ΕΠΑνΕΚ. Για τα άλλα δύο εργαλεία πολιτικής όπου υπήρχε θεματική επικάλυψη με προσκλήσεις του ΕΠΑνΕΚ, δεν υπήρχαν χρονικές επικαλύψεις. Ο συνδυασμός των δύο αυτών παραγόντων οδηγεί στην επίτευξη υψηλού **βαθμού συνοχής** με το ΕΠΑνΕΚ. Αντίθετα δε φαίνεται να υπάρχει επικάλυψη ή συμπληρωματικότητα με αντίστοιχα Ευρωπαϊκά ή εκτός ΕΔΕΤ προγράμματα.

Το σύνολο των δεικτών που συνδέονται με την αξιολόγηση της **συνάφειας** παρουσιάζουν χαμηλές επιδόσεις: Στο ΠΕΠ Αττικής ενεργοποιήθηκαν 6 (και υλοποιήθηκαν τα 4) από τα αρχικά προβλεπόμενα 11 εργαλεία. Από την σύγκριση των εργαλείων πολιτικής τα οποία προτάθηκαν στο ΠΕΠ και αυτών που τελικά υλοποιήθηκαν παρατηρείται σημαντική υστέρηση τόσο ποσοτικά (αριθμός προσκλήσεων, πλήθος δικαιούχων, σύνολο δημόσιας δαπάνης) όσο και ποιοτικά. Με την εξαίρεση του ΘΣ1, οι υπόλοιπες δράσεις που εξυπηρετούν τους στόχους της έξυπνης εξειδίκευσης παρουσιάζουν χαμηλές τιμές ενεργοποίησης και χρηματοδότησης. Επιπλέον δεν υλοποιήθηκε ο βασικός στρατηγικός άξονας της προώθησης των E&A δραστηριοτήτων στις επιχειρήσεις της περιοχής.

Η ύπαρξη δύο από τα 4 ΕΠ και 7 από τις 10 προσκλήσεις αντίστοιχα με έργα που υλοποιούνται εντός της περιόδου 2014-2020, με τη χρησιμοποίηση ενδιάμεσων φορέων με καθαρά τοπικό χαρακτήρα, δείχνει ένα σαφώς υψηλό ποσοστό **προστιθέμενης αξίας**. Παρ' όλα αυτά η έρευνα πεδίου που πραγματοποιήθηκε έδειξε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των δικαιούχων (πλην των έργων ενίσχυσης ερευνητικών υποδομών) θα αναζητούσαν χρηματοδότηση από άλλες προσκλήσεις του ΕΣΠΑ. Το τελευταίο χαρακτηρίζεται ως παράδοξο και απαιτεί περαιτέρω διερεύνηση.

Σε ό,τι αφορά στον βαθμό **επίτευξης των άμεσων και αναμενόμενων (μεσοπρόθεσμων) αποτελεσμάτων**, η εικόνα από τις 8 απαντήσεις των 25 δικαιούχων που ερωτήθηκαν είναι μεικτή καθώς σε δύο από τα εργαλεία πολιτικής φαίνεται τα αποτελέσματα να επιτυγχάνονται σε πολύ ικανοποιητικό βαθμό και στα άλλα δύο σε μικρότερο. Αυτό το δεδομένο πάντως δεν μπορεί να θεμελιώσει άποψη περί της διατήρησης των όποιων επιπτώσεων έχουν επιτευχθεί.

Τέλος σε ό,τι αφορά στην **χωρική κατανομή** των δράσεων (και των ενισχύσεων) των δράσεων του ΠΕΠ Αττικής στις Περιφερειακές Ενότητες της περιφέρειας Αττικής με κριτήρια οικονομικής δραστηριότητας και πληθυσμού, παρατηρείται μια συσχέτιση τριών ταχυτήτων στις 7 ΠΕ: δύο ΠΕ φαίνεται να απορροφούν αυτό που τους αντιστοιχεί, δύο ΠΕ φαίνεται να απορροφούν αρκετά μεγαλύτερο ποσοστό από αυτό τους αντιστοιχεί, ενώ τρεις ΠΕ είχαν πολύ μικρότερη ή και μηδαμινή δραστηριοποίηση στα υλοποιούμενα έργα.

ΕΠΑΦΕΣ ΓΙΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΦΟΡΕΑΣ	ΤΟΜΕΑΣ	MAIL
Δημήτριος Δρόσης	ΕΥΔ	Προϊστάμενος	ddrosis@mou.gr
Πέτρος Ποδάρας	ΚΕ.Κ.Π.Α (Φορέας παρακολούθησης πορείας RIS3 Αττικής)	Διευθυντής	petros.podaras@innovati onattica.gr

ΠΗΓΕΣ

Έκθεση Παρακολούθησης Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3) Περιφέρειας Αττικής έτους 2018, ΕΥΔ ΕΠ Αττική, 2019

Ετήσια Αναφορά Παρακολούθησης ΠΕΠ Αττικής, 2022

Metaxas, M. (2017), *Summary Report on RIS3 implementation status in Greece*